

STEDELIJKE VORMEN VAN VERNIEUWING IN BRUSSEL

u •
urban
.brussels

ST-GORIKS
HALLEN
ST-GERY

30 JAAR

DUURZAME WIJKCONTRACTEN

INLEIDING

Deze publicatie verzamelt de inhoud van de tentoonstelling die Urban in 2024 organiseerde in de Sint-Gorikshallen ter gelegenheid van de 30ste verjaardag van de Duurzame Wijkcontracten, en maakt de balans op van dit operationele en inclusieve herwaarderingsbeleid van het Brussels Gewest.

STEDELIJKE VORMEN VAN VERNIEUWING IN BRUSSEL

30 JAAR DUURZAME WIJKCONTRACTEN

Sinds 1994 vernieuwen de Duurzame Wijkcontracten (DWC) de Brusselse ruimte. Wat hen bijzonder maakt, is hun vermogen om stedelijkheid te scheppen of te onderhouden. Met stedelijkheid bedoelen we het vermogen om mensen te laten samenleven, en complexe en vaak tegenstrijdige kwesties die in een wijk samenkomen te verzoenen, door deze op een globale manier aan te pakken, met de directe betrokkenheid van de mensen die er wonen en die de wijk bezoeken.

De doeltreffendheid van de DWC is erkend en wordt vaak gebruikt als bewijs om de operationele haalbaarheid en de inclusiviteit van stedelijke acties in het Brussels Gewest te illustreren. De DWC, gecoördineerd door Urban maar uitgevoerd op gemeentelijk niveau, volgen een belangrijke participatieve aanpak. Ze omvatten zowel openbare ruimten en gebouwen als sociaal-economische investeringen. De DWC zijn stedelijke vernieuwingsprogramma's die een klein gebied van ongeveer tien blokken beslaan, gelegen binnen een vooraf gedefinieerde prioritaire interventiezone, met programma's voor woningbouw- en sociale infrastructuurprojecten (zoals openbare voorzieningen en parken) in gebieden die door particuliere vastgoedinvesteringen zijn verwaarloosd. Dertig jaar DWC hebben geleid tot vele projecten in Brussel die meestal bescheiden van schaal zijn, maar flexibel, contextueel en inventief.

De operationele werking van de Duurzame Wijkcontracten berust op een consensuele samenwerking tussen de gemeenten en Urban.brussels, die het grootste deel van de middelen ter beschikking stelt. Politiek gezien volgt de territoriale benadering een herverdelingslogica, waarbij het Gewest, het bestuursniveau met de breedste fiscale basis, perimeters selecteert die door de gemeenten worden voorgesteld binnen de prioritaire renovatie zone (nu bekend als de Zone voor Stedelijke Herwaardering). Door hun publieke en gezamenlijke karakter vormen de Duurzame Wijkcontracten uitstekende instrumenten om andere publieke investeringscapaciteiten te laten bundelen, verbonden aan specifieke departementen die verantwoordelijk zijn voor specifieke sectorale beleidslijnen zoals Leefmilieu Brussel, dat onder meer verantwoordelijk is voor de regionale groene ruimte, Beliris, het instrument van de federale overheid om de hoofdstad te helpen haar nationale en internationale functies te vervullen, of de parastatale organisaties die zich richten op huisvestingsondersteuning (BGHM, CityDev, Woningfonds).

De tentoonstelling gaat over de specifieke acties van de Duurzame Wijkcontracten, maar ook over de verschillende stedelijke vormen die deze acties op verschillende schalen voortbrengen.

Het is inderdaad mogelijk om achteraf de resultaten van het beleid van de DWC op verschillende vormen te observeren: als een gecoördineerde constellatie van «punten», zoals afzonderlijke renovaties van gebouwen en openbare ruimtes, de bouw van woningen en voorzieningen; als een vorm van «hoeken», sociaal complementaire gebieden aan de randen van de herontwikkeling, bijvoorbeeld de herbestemming van grote tertiaire en havenwijken; of als «lijnen», opeenvolgende projecten die op de lange termijn de elementen vormen van een metropolitaans netwerk van groene ruimten en fiets-voetgangerspaden, aangevuld met voorzieningen en woningen.

Meer informatie over de Duurzame Wijkcontracten:

<https://wijken.brussels/1/>

VORMEN VAN ACTIE

DE NOODZAAK VAN STADSVERNIEUWING EN EEN PRIORITAIR INTERVENTIEGEBIED

In Brussel is de stad, zoals we die hebben geërfd uit de XIXe en XXe eeuw, hoofdzakelijk het werk van de privémarkt. In België beperkt de overheid zich traditioneel tot het aanleggen van infrastructuur (wegen, spoorwegen, voorzieningen) en het reguleren van het privé-initiatief door middel van afstemmings- en ontwikkelingsplannen. Stedelijke ontwikkeling is winstgevend als het gaat om het ontwikkelen van voorheen agrarische grond, maar veel minder als het gaat om het transformeren van de bestaande stad. In het midden van de XXe eeuw onderging Brussel een reeks grootschalige moderniseringsprojecten om de positie van de hoofdstad als nationaal en internationaal economisch centrum te consolideren. Opnieuw waren het de overheidsinstanties die verantwoordelijk waren voor de infrastructuur, zoals de Noord-Zuidverbinding, vervolgens de stedelijke snelwegen, en een aantal grote voorzieningen (musea, administratief centrum, congrescentrum,...), terwijl de privésector verantwoordelijk was voor de nieuwe werk- en woonruimtes in een moderne architectuur, vrij geplaatst in open ruimtes : de Kleine Ring, evenals de Noord-, Zuid- en Europese wijken, en meer in het algemeen de centrale delen van de stad, die geërfd waren uit de XIXe eeuw. Het resultaat was heel anders dan verwacht. Speculatieve vastgoed praktijken, onophoudelijke werken, toenemend autoverkeer - met andere woorden, alle factoren die samen een fenomeen veroorzaakten dat vanaf 1968 bekend werd als de «Verbrusseling» - leidden tot een ernstige verslechtering van de levenskwaliteit in de centrumwijken, die steeds meer verpauperden. De middenklasse, aangemoedigd door steun voor nieuwbouw, heeft deze gebieden ondertussen verlaten voor de buitenwijken. Geleidelijk aan vormt zich de zogenaamde «arme sikkels», namelijk de vijfhoek — het historische centrum — en de wijken van de eerste uitbreidingen, het gebied dat het meest te lijden heeft gehad onder de «Verbrusseling».

In het kielzog van de culturele revolutie van 1968 en een groeiend internationaal bewustzijn voor het sociale en architecturale erfgoed van de stad, verschuift het concept van modernisering van de stad geleidelijk naar dat van renovatie van het bestaande. Dit vereist een sterke betrokkenheid van de overheid bij het gebouwde erfgoed. In 1973 werden in België vijf pilootprojecten gelanceerd binnen beperkte gebieden perimeters, waaronder één in Brussel, in de iconische Marollenwijk. Tegelijkertijd begon de stad Brussel met de renovatie van verschillende van haar eigendommen, waaronder het Sint-Gorikshuizenblok, een groep historische gebouwen, die bijzonder vervallen waren en aanvankelijk voor de sloop bestemd waren, rond de Rijke-Klaren kerk. Deze jaren markeren het begin van de federalisering van de Belgische staat. In afwachting van de oprichting van een Brussels Gewest wordt een Agglomeratieraad opgericht, terwijl op nationaal regeringsniveau een Ministerie van Brusselse Zaken wordt opgericht, waar in 1977 een organiek koninklijk besluit voor de renovatie van huizenblokken werd uitgewerkt, een ambitieus programma voor de renovatie en bouw van 20.000 woningen waarvan er in tien jaar tijd, 2.000 zijn gerealiseerd. Binnen dit ministerie werd ook gewerkt aan een gewestelijk Gewestplan, een bestemmingsplan voorzien in de Organieke Wet op de Ruimtelijke Ordening van 1962. De definitieve versie van dit plan, goedgekeurd in 1979, introduceerde het concept van een prioritaire interventiezone voor stadsvernieuwing. Dit gebied, waarbinnen alle beleidsmaatregelen voor stadsvernieuwing moesten worden geconcentreerd, werd in 1984 in verschillende fasen vastgesteld. Het is zowel gebaseerd op sociale criteria als op de staat van de gebouwen en het komt, niet verrassend, overeen met de oudste centrale delen van de agglomeratie, die het meest te lijden hebben gehad van de «Verbrusseling».

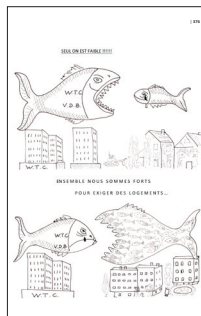
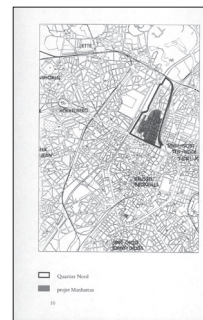
Tijdlijn

1962

Organieke Wet op de Ruimtelijke Ordening

(Bron: 1969 "De strijd van de Marollen", protesten tegen onteigeningsprocedures © Belga)

1969

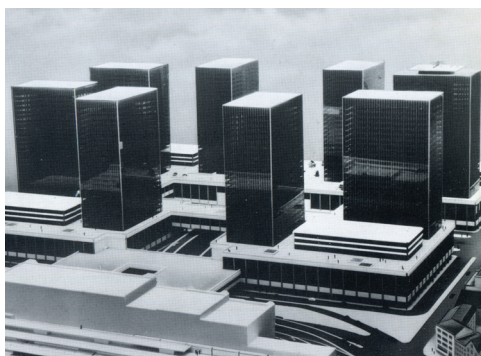
Betwistingen tegen het 'Manhattanplan'. Oprichting van het Actiecomité van de Noordwijk.

(Bronnen : Martens A., 1974, Le Plan Manhattan ou que crévent les expulsés?, CARHOP, fonds Luc Roussel, p. 936 ; Vanden Eede M., Martens A., 1994, Quartier Nord, Le relogement des expulsés, EPO, p.216)

1967

Project van «Manhattanplan»
door de groep Structure»

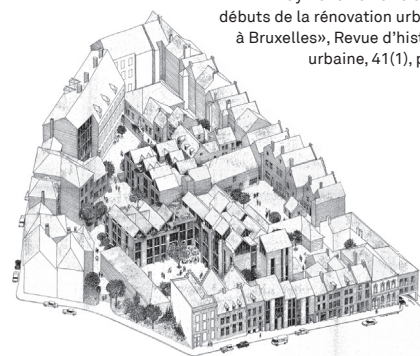
(Bronnen: Brochure van Compagnie de Promotion s.a., 1968 zestiende boekjaar, Verslagen voorgelegd aan de gewone algemene vergadering van 3 juni 1969)

1972

Renovatieproject van
het Sint-Anna-eiland,
bureau A.U.G.

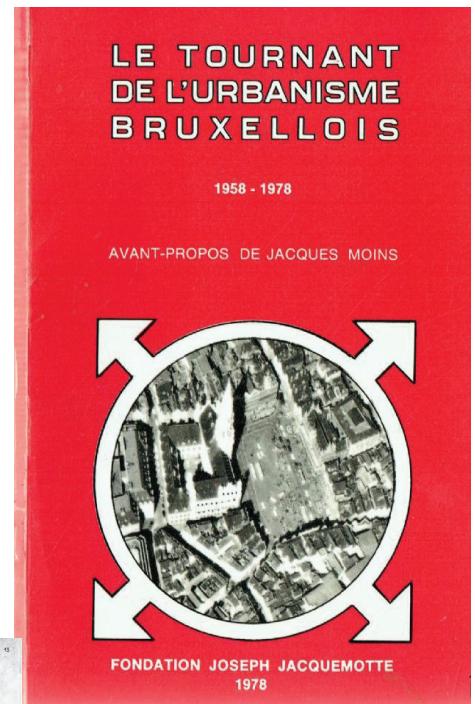
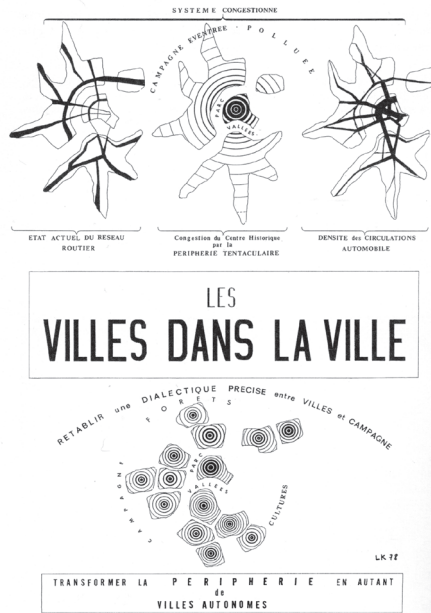
(Bron : Houbart C., 2012, «Raymond Lemaire et les débuts de la rénovation urbaine à Bruxelles», Revue d'histoire urbaine, 41(1), p.47)

1977

Organiek koninklijk besluit van 28 maart 1977 voor de renovatie van huizenblokken in het Brussels Gewest. Brussel wordt gezien als de stad met 100 buurtcomités, verwijzend naar de stad als een «federatie van wijken» van L. Krier.

(Bron : Krier, L., 1977, Cities within the city, A + U, 69-152)

1978

Stedenbouwkundige praktijken integreren een procedure van publiciteit en overleg

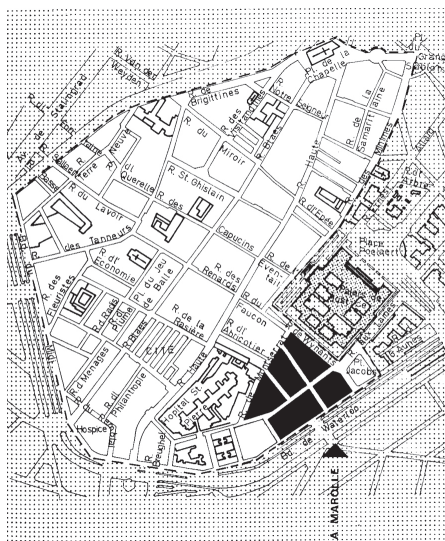
(Bron : Aron J., 1978, Le tournant de l'urbanisme bruxellois, Fondation Joseph Jacquemotte, p.124)

1976-78

Cartografische studie die een correlatie vaststelt tussen de locatie van sociale groepen en de staat van huisvesting.

(Bron : Nyssen F., & Van Assche P., 1978, Espace social & planification à Bruxelles, ERU, 244 p.)

1973

«La Marolle», een pilootproject voor stadsvernieuingsoperaties in Brussel. De «perimeter» benadering voorafschaduwde die van toekomstige Wijkcontracten.

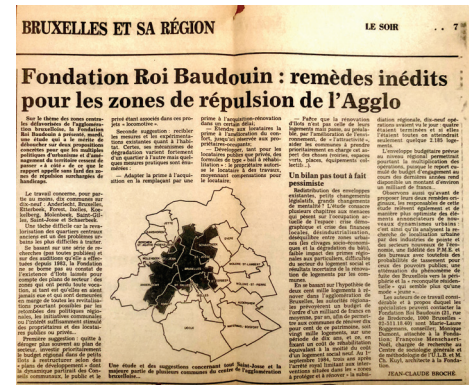
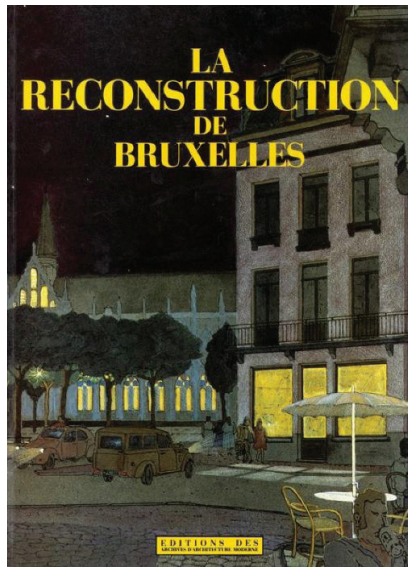
(Bron : ERU, 1980, Pour un bilan de la rénovation urbaine en Wallonie et à Bruxelles, Koning Boudewijnstichting, p. 275)

1982-83

Sloop maakt plaats voor de rehabilitatie van bestaande woningen (1982).

Lancering van «Développement Social des Quartiers» (DSQ) in Frankrijk (1983).

(Bron : Moureaux S., Culot M., Schoonbrodt R., Krier L., 1982, La reconstruction de Bruxelles, Archives d'Architecture Moderne, p. 183)

1986

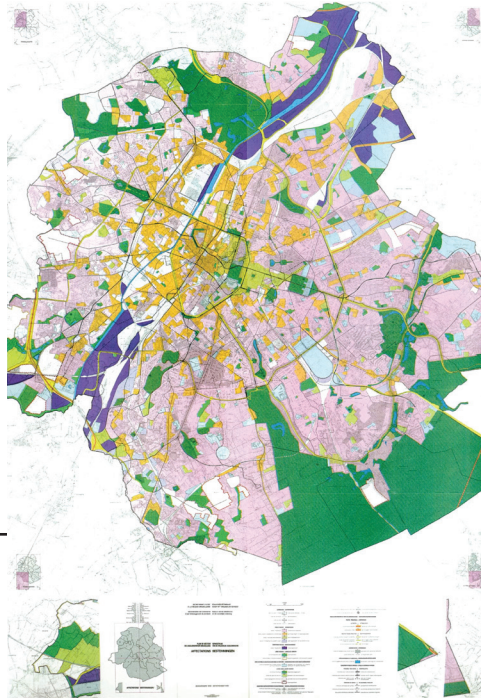
Eerste pessimistische evaluatie van het beleid voor de renovatie van blokken.

(Bron : Le soir, 1986, Fondation Roi Baudouin: remèdes inédits pour les zones de répulsion, p.7)

1979-81

Gewestplan van het Brusselse agglomeration (1979)

Koninklijk besluit van 26 augustus 1981 tot wijziging van het Organiek koninklijk besluit van 28 maart 1977 voor de renovatie van huizenblokken in het Brussels Gewest: invoering van het begrip « Te beschermen en te renoveren zones » (ZPR)

1984

Koninklijk besluit van 7 september 1984 betreffende de afbakening van de «ZPR» die geniet van verhoogde premies voor renovatie.

(Bron : Pauline Varloteaux, Archieven GOB)

1979

Renovatatieproject van het Sint-Goriks-eiland (werken van 1982 tot 1985)

(Bron : Fonds François Gaspard, GA214, Urban.brussels)

DE OPKOMST VAN HET CONCEPT VAN RENOVATIECONTRACTEN

De periode rond de oprichting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 1989 was sociaal explosief. In 1991 braken er verschillende rellen uit in Sint-Jans-Molenbeek, Vorst en Sint-Gillis, gemeenten in de «arme sikkels» van Brussel. Als onmiddellijke reactie werden Veiligheidscontracten en Initiatief Contracten ingevoerd, met een sterke nadruk op preventie door sociale bemiddeling. Maar de rellen versterkten het belang en de noodzaak van stadsvernieuwing, met op de achtergrond de overtuiging dat er een correlatie bestond tussen het fysieke en sociale verval van de stad. Het idee is dan, naar het voorbeeld van wat er sinds de jaren 1980 in de Franse voorsteden gebeurt met het programma voor de Sociale Ontwikkeling van Wijken, om integraal te werken aan zowel de «baksteen», de openbare ruimtes als het sociale weefsel. Zo ontstaan de «Wijkcontracten».

Onder de Ordonnantie van de Stedelijke Herwaardering van 1993 vormen de Wijkcontracten een van de mechanismen die zijn opgezet om het eerste Regionale Ontwikkelingsplan van Brussel (ROP) uit te voeren, dat hetzelfde jaar werd aangenomen. Het schetst het algemene beleid van de regering en richt zich voornamelijk op een drastische verbetering van de levenskwaliteit. Er wordt een ambitieus plan voor de renovatie van openbare ruimtes opgesteld, met de «Stadswandelingen», om het wandelen tussen de vijfhoek en de aangrenzende wijken te verbeteren. Deze inrichtingen dragen bij aan het duurzaam vestigen van een esthetiek die verwijst naar de oude stad, met verbrede trottoirs, imposante blauwe stenen dorpels, het gebruik van natuursteen en retro stadsmeubilair, een esthetiek die later zal worden gecodificeerd in het «Handboek van de Brusselse openbare ruimten», uitgegeven in 1995. Een van de eerste plaatsen die van dit beleid profiteert, is het Sint-Goriksplein. Dit project bekroont de renovatie door de overheid van het Sint-Goriks-eiland en de Halle, en gaat vooraf aan de reconstructie van een groot deel van het plein - het zogenaamde «Banane»-huizenblok - mogelijk gemaakt door de aankoop van grond in het kader van een van de eerste Wijkcontracten, die het gebied Anneessens-Fontainas bestrijken.

Aan het einde van de jaren 1990 ontstond het idee om de stad geleidelijk aan te renoveren door te restaureren wat al bestond, of te herbouwen wat was verdwenen. De Stad Brussel nam het initiatief om «woonbeurzen» te organiseren om kandidaat-eigenaars samen te brengen om grote, verwaarloosde industriële gebouwen in het stadscentrum te verwerven, wat resulteerde in een aantal innoverende renovaties zoals de voormalige drukkerij Echo de la Bourse en het collectieve woonproject «Kôté Kanal». Om privé-investeringen te stimuleren in gebieden waar die op dat moment onvoldoende aanwezig waren, voerde het Gewest stedenbouwkundige lasten in, die ontwikkelaars van kantoor- en hotelgebouwen verplichten om woningen te bouwen als aanvulling op hun vastgoedprojecten. Op die manier kon dankzij een reeks projecten de as van de Antwerpsesteenweg en de Lakenstraat worden heraangelegd, waardoor de verbeelding van de historische stad als toekomstige horizon voor stadsvernieuwing stevig werd verankerd.

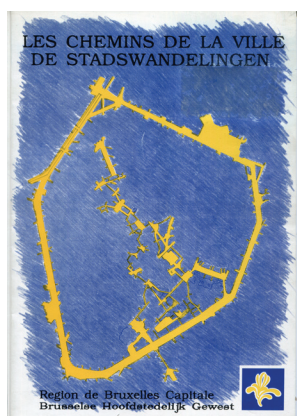
In 1998 beschreef sociologe Françoise Noël de verbeelding van die tijd als die van de «opgelapte stad», een stad die stukje bij beetje heropgebouwd zou moeten worden, zoals de stukjes van een puzzel of een mozaïek. Deze metafoor vormde de achtergrond voor een reeks acties die tot dan toe nogal los van elkaar stonden, voornamelijk via het beleid van de Wijkcontracten.

1991-97

Interventies van de gendarmerie in Molenbeek, in de dagen na de rellen van 10-12 mei 1991 in Forest en Saint-Gilles. Lancering van de Veiligheids- en Preventiecontracten. Lancering van het «Initiatiefwijken»-beleid na nieuwe stedelijke onrust in Cureghem (1997).

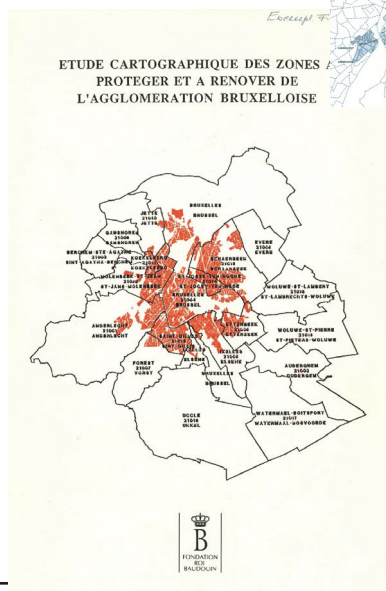
(Bron : Le Soir, mai 2016, Les émeutes de mai 1991, pp. 10-11)

1990

Programma gericht op het herwaarderen van het erfgoed van de historische binnenstad.

(Bron : Capart, J.N., Auteur; Emonds-Alt, J.-P., Jacobs, R., Sommeillier, C., 1990, Les chemins de la ville, De stadswandelingen, Région de Bruxelles-Capitale/Brussels Hoofdstedelijk Gewest, p. 97)

1991

Voorstelling van de meest verwaarloosde blokken van de ZPR waarop prioritaire actie moet worden ondernomen.

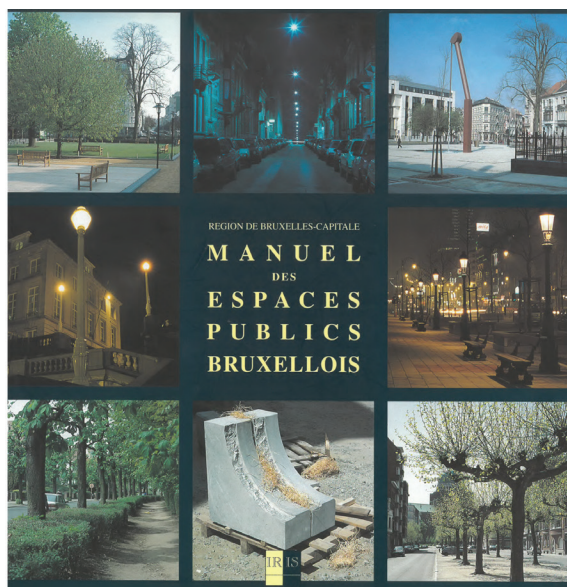
(Bron : Noël F., 1991, Etude cartographique des zones à protéger et à rénover de l'agglomération bruxelloise, Koning Boudewijnstichting)

1994

Voltooiing van de reconstructie van de Laekenstraat.

(Bron : Groupe AG Fondation pour l'Architecture, 1990, Appel aux Jeunes Architectes Européens. La reconstruction d'une rue historique au centre de Bruxelles, AAM Editions)

1995

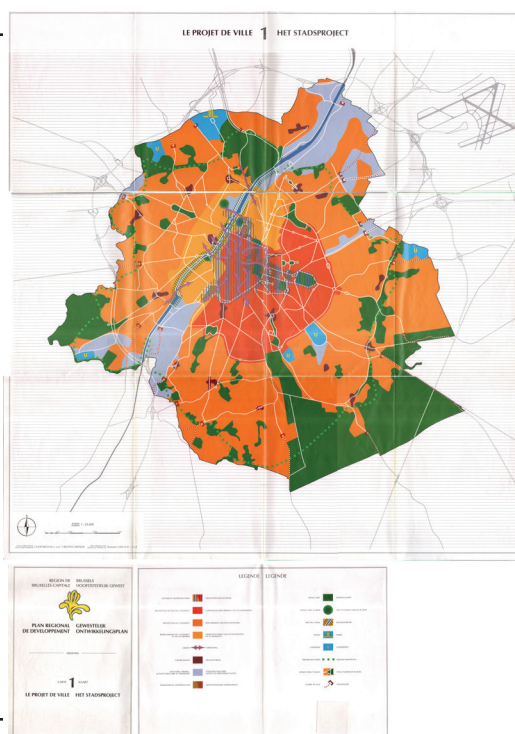
Lancering van de Handboek van de Brusselse Openbare Ruimten voor projectauteurs.

(Bron : Demanet M. & Majot J.-P., 1995, Manuel des espaces publics bruxellois, éd.AAM)

1995-97

De ZPR wordt gewijzigd en hernoemd naar «Ruimte voor Versterkte Ontwikkeling van Huisvesting en Renovatie» (RVOHR)

(Bron : Demanet M. & Majot J.-P., 1995, Manuel des espaces publics bruxellois, éd.AAM)

1993-95

Ordonnantie van 7 oktober 1993 houdende organisatie van de Stedelijke Herwaardering. Het beleid voor renovatie van gebouwen wordt aangevuld met een sociaal programma. Besluit van 3 maart 1995 waarbij het Gewestelijk Ontwikkelingsplan (GewOp 1) wordt vastgesteld

1995

Aankoop van de vervallen gebouwen in het zogenaamde «Banane» huizenblok (Wijkcontract Anneessens-Fontainas, 1994-1998; Architect: Cooparch) en renovatie van het Sint-Goriksplein, het eerste segment van de «stadswandelingen».

Foto: KIK-IRPA © Bruciel, 1980

1995

Lancering van de reconstructie van het «Bananeblok» en artistieke lichtinterventie op de gevel van het gebouw aan het Sint-Goriksplein.

Foto: Ch. Bastin & J. Evrard © Urban.brussels

1998

In de verbeelding wordt
Brussel gezien als een
stad die bestaat uit zieke
clusters, stukken die
weer aan elkaar moeten
worden genaaid.

(Bron : Noël F., 1998, La ville
rapiécée. Les stratégies de
la réhabilitation à Bruxelles,
Editions de l'Université Libre de
Bruxelles, p. 189)

Françoise Noël

LA VILLE RAPIECEE

Les stratégies de la réhabilitation à Bruxelles

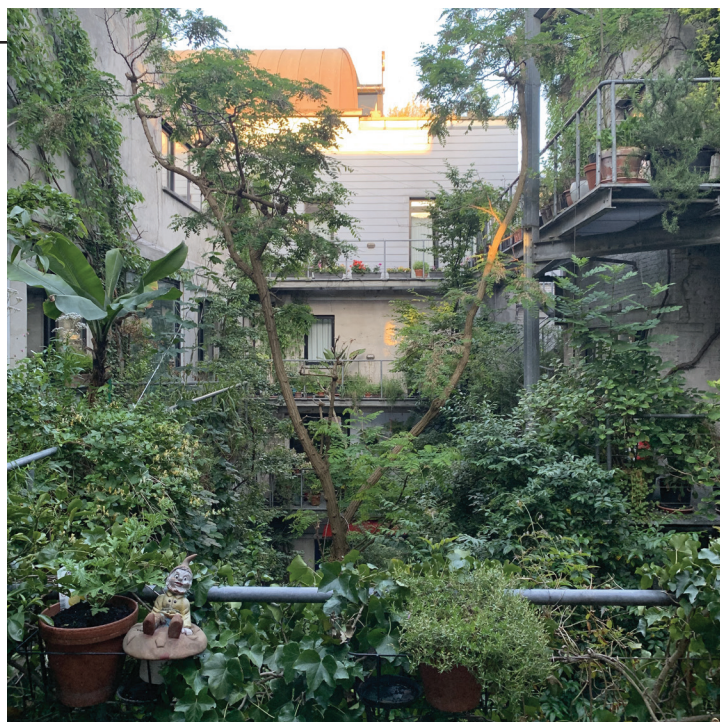

Institut de Sociologie
Histoire, économie, société
Editions de l'Université de Bruxelles

1998

Collectieve woonproject Kô-
téKaNaL (Architect: Marcel
Rydams).

Foto : © Ariane Herman, 2024

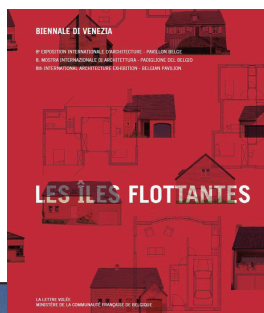

DE SYSTEMATISERING VAN DE WIJKCONTRACTEN IN EEN ALOMVATTEND STEDELIJK BELEID

De eerste Wijkcontracten werden ingevoerd op de meest kritieke punten van het Gewest, door middel van een reeks punctuele renovatieoperaties van belangrijke verloederde gebieden. Deze periode van dringende interventies werd gevolgd door een periode van bezinning over de reikwijdte van dit stedenbouwkundig instrument en de waarde van de wijkgerichte aanpak, met name door de oprichting van het Gewestelijk Secretariaat voor Stedelijke Ontwikkeling (GOC), dat in 2007 overging in het Gewestelijk Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling (ATO) en vervolgens in *Perspectief.brussels*. Een reeks publicaties, gemaakt in opdracht van het Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting (BROH), nu omgedoopt tot *Urban.brussels*, onderzoekt de bijdrage van de Wijkcontracten op het vlak van architecturale kwaliteit in Brussel, veranderingen in het ontwerpen van openbare ruimten en participatieprocessen. Gegevens over de toestand van de wijken, die vroeger werden verzameld via de verschillende Wijkcontracten, worden nu systematisch verzameld via het Wijk Monitoringprogramma, dat het Gewest opdeelt in 144 wijken die in 2008 werden gedefinieerd volgens verschillende sociologische, economische en morfologische criteria.

In 2002 werd een nieuwe versie van het Gewestelijk Ontwikkelingsplan (GewOP) goedgekeurd. Het plan combineerde de wens voor stadsvernieuwing in de centrale delen van de stad met de wens om verschillende grote perimeters aan te pakken - de Hefboomzones en de Zones van Gewestelijk Belang - waarvan de herbestemming als cruciaal wordt beschouwd voor de toekomst van het Gewest. Dit betekent een aanzienlijke schaalverandering in de aanpak van de problemen in kwestie, vanuit een meer grootstedelijk perspectief. De programmering van deze perimeters zal in 2007 worden gespecificeerd met het Plan voor Internationale Ontwikkeling (PIO). Verschillende administratieve sites of voorzieningen worden aangepakt, waaronder de Noordwijk, de Zuidwijk en de Europawijk, het administratief centrum dat is verlaten door de nationale instellingen, de nationale televisiesite aan de Reyerslaan, de sites van Tour et Taxis en de Heizelvlakte. Masterplannen moeten de toekomst van deze gebieden schetsen, die na verloop van tijd zullen worden omgezet in Richtplannen van aanleg (RPA).

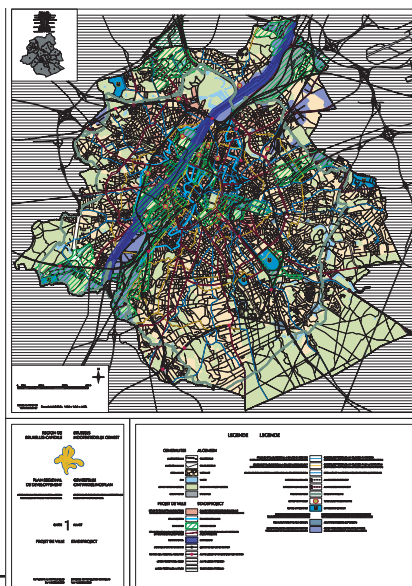
Als de stedelijke vernieuwing via Wijkcontracten zich versterkt, maken ze geleidelijk deel uit van een meer globale en gecoördineerde aanpak op grootstedelijk niveau. Dit is des te meer het geval omdat het Gewest, als gevolg van de opeenvolgende staatshervormingen, vanaf 2007 rechtstreeks zal moeten tussenkomen in de dienstverlening aan personen, die voordien tot de exclusieve bevoegdheid van de taalgemeenschappen behoorde. In deze context werden de Schoolcontracten in het leven geroepen. De Wijkcontracten worden dus goed gebruikt om het tekort aan voorzieningen, met name kinderopvang en sportfaciliteiten, aan te vullen. In lijn met dit idee om de Wijkcontracten te koppelen aan regionale actie, werd in 2013 een richtplan opgesteld. Dit plan biedt verschillende strategische benaderingen voor de inzet van stedelijke vernieuwingsinstrumenten op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waarbij met name wordt gedacht aan complementariteit met de ontwikkeling van bepaalde hefboomgebieden om invloed uit te oefenen op de omliggende wijken. Naast de Wijkcontracten worden er nog drie andere regelingen ingevoerd. Om verder te gaan dan de schaal van de wijken, die soms als te lokaal worden beschouwd, pakken de Stadsvernieuwingscontracten (2017), die rechtstreeks door het Gewest worden gestuurd, het stedelijke netwerk over de verschillende gemeenten aan. Aan de andere kant vullen de schoolcontracten en de As- en Huizenblok-Contracten (2022) de Wijkcontracten incidentieel aan, waarbij vooral de problematiek van radicale ontstening van het binnengebieden van woonblokken of openbare ruimten worden aangepakt.

2002-07

De architecturale productie van de eerste Wijkcontracten wordt belicht op de Biennale van Venetië en in het eerste boek van de serie gewijd aan dit beleid.

(Bron : Cohen M., 2002, Les îles flottantes, Biennale di Venezia, La lettre Volée, p.128. Cohen M. & Plissart M-F., 2007, À Bruxelles, près de chez nous. L'architecture dans les contrats de quartier. Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, distributie Nord-Sud, p. 216)

2002

Besluit van 12 september 2002 waarbij het Gewestelijk Ontwikkelingsplan II wordt vastgesteld. De nadruk ligt op en hefboomgebieden zoals Tour & Taxis. Het prioriteitsgebied is omgedoopt tot "Espace de Développement Renforcé du Logement et de la Rénovation" (EDRLR).

2005-09

Herinrichting van het Flageyplein (Elsene) tot een landschappelijke ruimte voor diverse toepassingen (Architecten: Latz + Partner / D+A International).

(Bron : wbarchitectures.be)

2003-07

Herinrichting van een industrieel gebouw tot Gemeenschapscentrum (WC Maritime 2003-2007; Architect: Matador sprl).

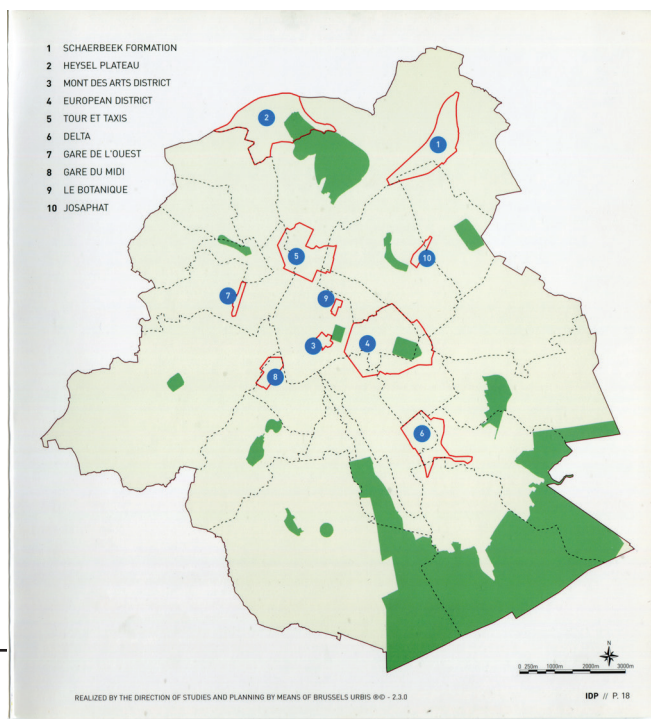
(Bron: (rechts) MSA en foto: © Samir Amezian, (links) Voorstel voor een logo voor het CQ Maritime door een lid van het buurtcomité Le Maritime)

2007-09

Evaluatie van het gewestelijke beleid op het gebied van stedenbouw, ruimtelijke ordening.

(Bronnen: Regionaal secretariaat voor stedelijke ontwikkeling, 2007, « Bruxelles change... ! 10 ans de politique de la ville en Région de Bruxelles-Capitale », Les cahiers du SRDU, n°4. Berger M., 2008, Bruxelles à l'épreuve de la participation. Les Contrats de quartier en exercices, Ministère van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, distributie Nord-Sud, p. 163)

2007

Plan voor Internationale Ontwikkeling (PIO).

2011

Voltooiing van de herinrichting van een speelplaats en een woongebouw aan de Jean Dubrucqulaan (Wijkcontract Schelde-Maas 2004-2008; Architect: B-Architecten), een katalysator voor de aankoop van ongebruikte spoorwagterreinen en de ontwikkeling van park L28 door Beliris (2014).

(Bron: Michiel De Cleene © urban.brussels)

2006-10

Ordonnantie van 28 januari 2010 houdende organisatie van de Stedelijke Herwaardering. De Wijkcontracten worden hernoemd tot Duurzame Wijkcontracten.

(Bron: Maquette van het richtschema Tour & Taxis)

2012-13

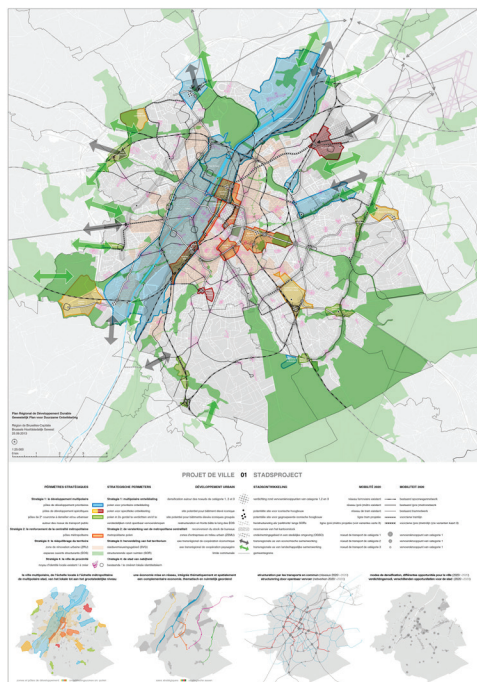
Uitwerking van drie visies voor de ontwikkeling van de Brusselse metropoolzone (2012).

Opstelling van een Richtplan voor stedelijke vernieuwing door MSA, IDea-Consult en ULB-IGEAT om het regelgevend kader van stedelijke vernieuwingsbeleid te heroverwegen en input te leveren voor het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling GPDO (2013).

(Bron : Dejemeppe P. & Périlleux B., 2012, Bruxelles 2040. Trois visions pour une métropole, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, p.88)

Etude relative à l'élaboration d'un Plan-guide pour la rénovation urbaine durable à l'échelle de la Région de Bruxelles-Capitale
2013

Association momentanée MSA / IDea-Consult à l'initiative du Service Public Régional de Bruxelles-Capitale Direction de la Rénovation urbaine

2012-13

Project voor het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO). Het GPDO markeert een versterking van milieukundige en landschappelijke zorgen. De prioritaire interventiezone wordt hernoemd "Zone voor Stedelijke Herwaardering" (ZSH)

(kaart (links) door Pauline Varloteaux, Bron: DRU)

2012

Voltooiing van de reconstructie van 5 sociale woningen en een nabijgelegen politiecommissariaat aan de Brichautlaan (Wijkcontract Lehon - Kessels 2005-2009, Architect: Matador).

Foto :
© Samir Amezian

2014

Ontwikkeling van Park L28 in meerdere fasen via het Wijkcontract Bockstael (2013-2017, Architect: Landin-zicht + MAAT + Baukunst) en door Beliris in samenwerking met Grontmij&Escher.

Foto : © Samir Amezian

DE DUURZAME WIJKCONTRACTEN DRAGEN BIJ AAN DE VERSTERKING VAN DE ECOLOGISCHE EN LANDSCHAPPELIJKE STRUCTUUR VAN HET BRUSSELS GEWEST

De drang om de Wijkcontracten in de jaren 2000 te evalueren ging gepaard met de wens om milieudoelstellingen op te nemen. In 2010 werd de stadsvernieuwing ordonnantie van 1993 grondig herzien en werden de Wijkcontracten Duurzaam, met in het bijzonder de verplichting om - als antwoord op de Europese wetgeving - de milieugevolgen van het renovatiebeleid te evalueren en de verplichting om voor elk nieuw Duurzaam Wijkcontract een proefproject uit te denken dat bijdraagt tot de overgang naar een duurzamere stad.

Tegelijkertijd werd de procedure voor de herziening van het Gewestelijk Ontwikkelingsplan opgestart, met een uitgebreide studie van Brussel in zijn metropolitane hinterland. De studie Brussel 2040 benadrukt het belang van grote landschapsnetwerken voor het organiseren van de behoefte aan nieuwe woningen en voorzieningen, en als ondersteuning voor actieve mobiliteit. In het verlengde hiervan benadrukte de studie Metropolitan Landscapes het belang van interregionale samenwerking om de open ruimten in en rond Brussel te versterken, een wens die sindsdien in de praktijk is gebracht door het interregionale programma 'Open Ruimte' (2020) en, voor de Zennevallei en het kanaal, door het Beeldkwaliteitsplan (BKP). Het gebruik van actieve vervoersmodi zoals de fiets neemt snel toe en het idee om grote voetgangers- en fietsroutes te ontwikkelen die de verschillende delen van het Gewest doorkruisen, wint stilaan terrein. Het doel is om de verplaatsingen van deze actieve modi te vergemakkelijken, wat in Brussel hand in hand gaat met maatregelen om de snelheid van autoverkeer te beperken. De herverdeling van openbare ruimte bij renovatieprojecten in het kader van de Duurzame Wijkcontracten draagt in grote mate bij tot deze paradigmaverschuiving. Sommige van deze projecten worden geleidelijk aan gecombineerd in de vorm van lineaire parken met voorzieningen en woningen, zoals in de Masui (Brussel) en Sceptre-Gray (Elsene) wijken. Andere, zoals de wijk "Abdij", in Vorst, pakken het lastige vraagstuk van waterbeheer op schaal van het stroomgebied van de Zenne in Vorst aan.

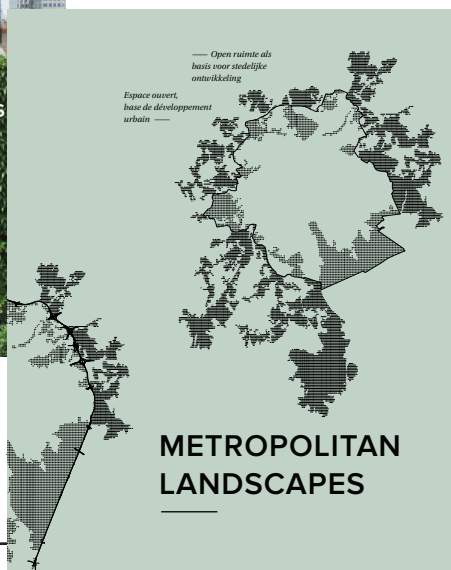
In de dertig jaar tijd hebben de Duurzame Wijkcontracten een toenemend aantal stedelijke thema's kunnen bundelen, van de renovatie van gebouwen tot grote milieu- en mobiliteitsuitdagingen, met een vernieuwde en proactieve capaciteit voor overleg met de verschillende gewestelijke en gemeentelijke instanties evenals met de burgers. De projecten zijn veel groter en complexer geworden, met als doel een aanzienlijk deel van de middelen van een Wijkcontract programma in een bepaald gebied te concentreren. Dit is het geval voor het project Divercity in Vorst, in een vergeten braakliggend terrein dat het middelpunt van de wijk is geworden; het Zennepark tussen de Stad Brussel en Schaarbeek; en recentelijk de grote Halle Libelco in Sint-Jans-Molenbeek, een park, speelplein, wijk- en gewest voorziening in één, een fundamentele schakel in een grootschalige transformatie van de wijk Heyvaert op lange termijn.

2014

Derde publicatie in de reeks gewijd aan Duurzaam Wijkcontracten.

(Bron : Degros A. & de Cleen M., 2014, Bruxelles, à la (re)conquête de ses espaces : l'espace public dans les Contrats de Quartiers Durables, Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, distributie Nord-Sud, p. 235)

2015

Studie naar de structurerende rol van openbare ruimtes voor de Brusselse metropoolzone en haar omgeving.

(Bron : Loeckx A., Corijn E., Persyn F., Avissar I., Smets B., Mabilde J. & Vanempen E., 2015, Metropolitan Landscapes, Vlaams Bouwmeester, p. 191)

2014-15

Opening van ParckFarm in het kader van Parckdesign 2014 Design Biennale (architecten: TAKTYK, Alive Architecture).

Foto : © Lou Vernin

2015

Voltooiing van de herinrichting van het Sint-Remyplein, Duurzaam Wijkcontract Rond Leopold II (2012-2016, Architect: K2A sprl).

Foto : © Samir Amezian

2016

Lancering van de bouw van de duurzame wijk Tivoli GreenCity, Opdrachtgever: CityDev, Ontwikkelaar: PARBAM, Architect: ADRIANA.

Foto : © Marc Detiffep. 235

2016

Voltooiing van de bouw van het vlaggenschipproject Divercity (CQ Primeurs 2009-2013, Architecten: SM V+/MSA).

Foto : Séverin Malaud © Urban.brussels

2019

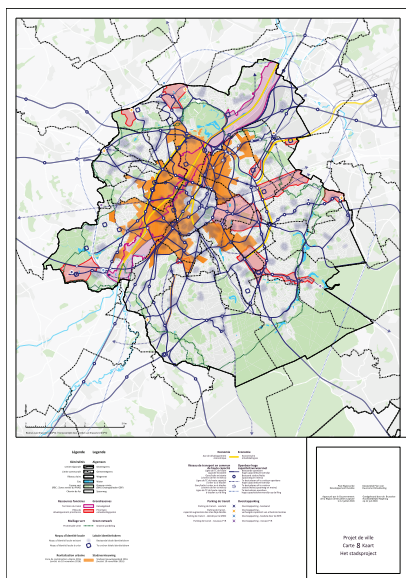
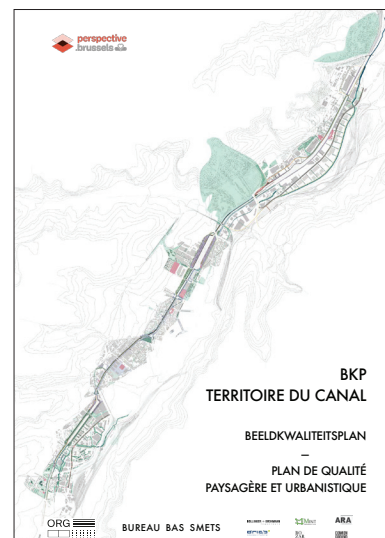
Analyse van de
Wijkcontracten gedurende
25 jaar, aan de hand van
veertien situaties.

(Bron : Berger M., 2019, Le temps
d'une politique. Chronique des
Contrats de quartier bruxellois, C
I.II.III.IV. A Culture - Architecture)

Mathieu Berger
LE TEMPS D'UNE POLITIQUE
Chronique des Contrats de quartier bruxellois

C I.II.III.IV. A
Culture — Architecture

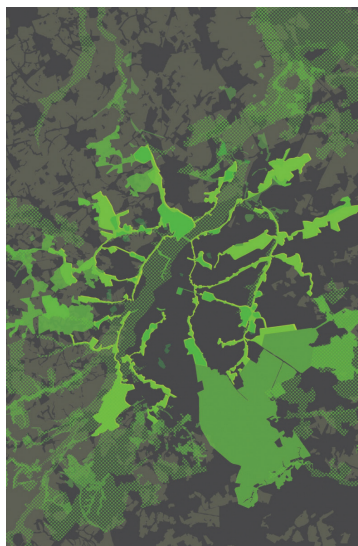
2018

Gewestelijk Plan voor Duurzame
Ontwikkeling (GPD0) vastgesteld
op 12 juli 2018 en gepubliceerd
in het Belgisch Staatsblad op
5 november 2018. Het legt de
nadruk op de metropoolfiguur en
implementeert Richtplannen van
Aanleg (RPA) om strategische
gebieden te ontwikkelen

2019

Beeldkwaliteitsplan
(BKP) voor actoren van de
openbare ruimte
in het kanaalgebied.

(Bron : ORG SQUARED, Bureau BAS
SMETS, 2015, BKP. Kanaalgebied,
Perspective.brussels, p. 392)

2019

Inventarisatie van ruimtelijke benaderingen die tussen 2020 en 2023 zijn ingezet voor de holistische transformatie van bebouwde en onbebouwde omgevingen in Wallonië en Brussel.

(Bron : Contesse A., 2023, Architectures Wallonie-Bruxelles Inventaires #4 2020-2023 Vers une démarche régénérative, Fédération Wallonie-Bruxelles)
© Grafisch concept : Orfée Grandhomme et Ismaël Bennani (überknackig)
© Tekening en cover : Ali Ismail (Agwa)

2019-2020

Ontwikkeling van een interregionale landschaps- en ecologische visie voor de ontwikkeling van open ruimtes in en rond Brussel.

(Bron : BUUR cvba, Antea Group, Hesselteer, 2020, OPEN Brussels. Netwerk voor open ruimte in en rond Brussel, Perspective. brussels)

2022

Voltooiing van de herbestemming van de Grote Hal (Wijkcontract Zinneke 2014-2018, Ontwerp: Assoc. L'Escaut-Zampone)

Foto : © Samir Amezian

2022

Voltooiing van het «Tracé de l'eau»-project en acties op openbare ruimtes (DWC Abdij 2014-2018, Ontwerp: Taktyk + INFRA Services + ecorce).

Foto : © Samir Amezian

2023

Voltooiing van het Brigittines Park (DWC Junctie 2014-2018, Ontwerp: BLOC Paysage + Greisch + Toestand / 101% + SLRB + SOCATRA).

Foto : © Samir Amezian

2024

Ixelles Highline, resultaat van reflecties van verschillende wijkcontracten Malibran (2004-2008): voetgangersverbinding; WC Sceptre (2009-2013): Park System; DWC Maelbeek (2013-2017): vlaggenschip-project tussen twee bruggen, Programmering: Karbon-IPE (2011), Ontwerp: MSA in samenwerking met Ney & Partners Engineering.

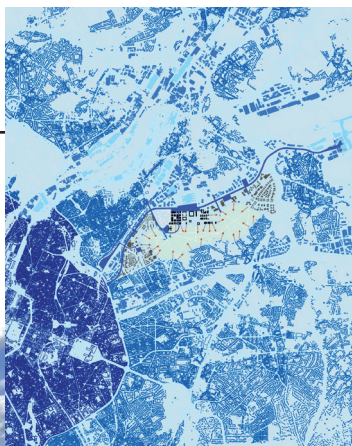
Foto : Serge Brison / Alain Simon © MSA

2023

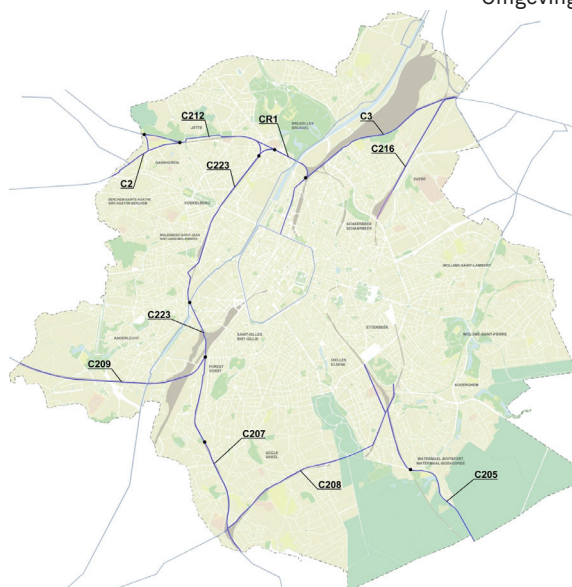
RPA Defensie, ontwikkeling van een groot park en een metropolitaanse as door gefragmenteerde ruimtes samen te brengen

(Bron : XDGA-architecten © Perspective. brussels)

2024

Studie Cyclostrades - Beliris - Dessin&Construction, VVV, Mint, Omgeving

2024

Fotomontage van een mogelijke tuiningang
aan de kant van de Kortrijkstraat (AHC
Courtrai-Ostande).

(Bron : Karbon)

urban platform BU sweco

2024

Projectie van het toekomstige openbare park (DWC
Stephenson 2019-2023)

(Bron : Urban Platform, Buur Part of Sweco)

STEDELIJK VORMEN

PUNTEN

Meer dan 30 jaar stadsvernieuwing via de Contracten voor Duurzame Wijken heeft Brussel verrijkt met projecten die meestal bescheiden van omvang zijn, maar opmerkelijk inventief en van sociaal belang voor de volkswijken: bijna 2.000 woningen gecreëerd, 200 buurtvoorzieningen gebouwd, enkele km² openbare ruimten aangelegd en meer dan 1.000 sociaaleconomische initiatieven genomen. Deze projecten, gekoppeld aan de Duurzame Wijkcontracten, die begin jaren 2000 nieuw waren in Brussel, waren systematisch het onderwerp van architecturale aanbestedingen in de vorm van wedstrijden, wat een sterk concurrentiegevoel creëerde bij een groot aantal projectontwerpers en de vaak kleine of jonge structuren van studie bureaus, die zo een naam en een plaats op de markt verwierven.

Een van deze wedstrijden, georganiseerd in het kader van het eerste Wijkcontract «Pavillon» (1997-2001) in Schaarbeek, selecteerde een «klein» project voor een appartementsgebouw en winkel, ontworpen door het atelier van Mario Garzaniti. Het doel was de leegte op te vullen van een krap hoekperceel van 57 m² op het Liedtsplein, tegenover de tramsporen, in een zeer drukke en lawaaierige stedelijke omgeving. Dit project, uitgevoerd in 2003, is een van de iconische voorbeelden van acties die een eigen, specifiek voor de Wijkcontracten, architectuur hebben gegenereerd ; micro-interventies op moeilijk bebouwbare percelen die vaak als anekdotisch worden gezien, maar gebaseerd op contextuele oplossingen en lokale relevantie.

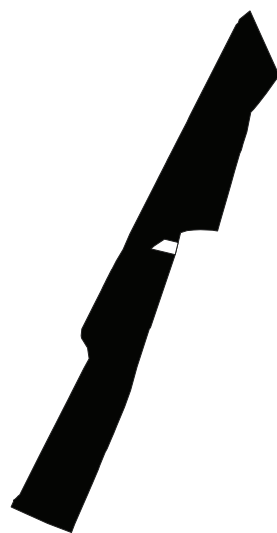
Dit deel van de tentoonstelling biedt een overzicht van de architecturale productie van de Duurzame Wijkcontracten, van 1994 tot nu. Er worden 10 projecten in de kijker gezet die zich onderscheiden door hun vermogen om zich aan te passen aan een specifieke context. Deze projecten tonen de diversiteit en rijkdom van de fysieke ingrepen die in het kader van de Duurzame Wijkcontracten werden uitgevoerd. De beste van deze projecten hebben bijgedragen tot het vastleggen van architecturale kwaliteitsnormen in Brussel en referentie praktijken die sindsdien een inspiratiebron vormen voor het werk van de Brusselse Bouwmeesters (Olivier Bastin, van 2010 tot 2014; Kristiaan Borret sinds 2015) en hun team. Sindsdien hebben de bouwmeesters zich geëngageerd om deze kwalitatieve inspanning te versterken en uit te breiden, zowel op het vlak van buurtprojecten als op grotere schaal.

Deze aanpak komt ook tot uiting in de jaarlijkse selectie die het Gewest maakt van nieuwe gebieden voor stadsvernieuwing in elke gemeente. Op die manier wordt het prioritaire gebied nauwgezet bestreken door de duurzame Wijkcontracten, of ze nu voltooid zijn, uitgevoerd worden of zich in de studiefase bevinden. Deze selectie van nieuwe gebieden kan worden vergeleken met een pointillistische aanpak, waarbij wordt geprobeerd de gaten op te vullen, de stukjes van een puzzel in elkaar te leggen of ze in elkaar te laten passen als een spelletje Tetris. Deze acupunctuur benadering is een goede illustratie van de dynamiek van de automatisering van de Duurzame Wijkcontracten, die gericht is op het opvullen van ruimtes door middel van kleine, herhaalde operaties, met als doel het aanpakken van een breder probleem, namelijk de prioritaire interventiezone die tegenwoordig Zone voor Stedelijke Herwaardering (ZSH) wordt genoemd.

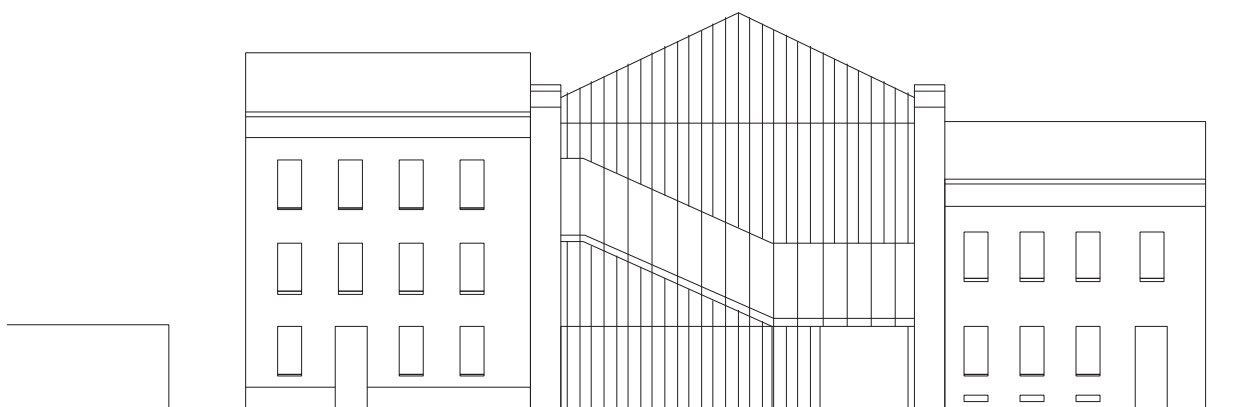
Noordpoolcentrum

Renovatie van het voormalige STIB-magazijn tot een multifunctioneel complex (sporthal, culturele zaal, polyvalente zaal, psychomotorische zaal voor kinderen, cafetaria's)

0 100 200 m

Type :
Sport- en cultuurcentrum

Locatie:
Antwerpsesteenweg, 208-210

Opdrachtgever:
Stad Brussel

Wijkcontract NOORD :
1999-2003 (reeks 3)

Oppervlakte :
1309 m²

Studiebureau (basisdossier):
Iris Consulting

Architecten (ontwerp) :
BEAI

Opleveringsjaar :
2006

Budget (programma) :
4 012 391,90 € excl. btw

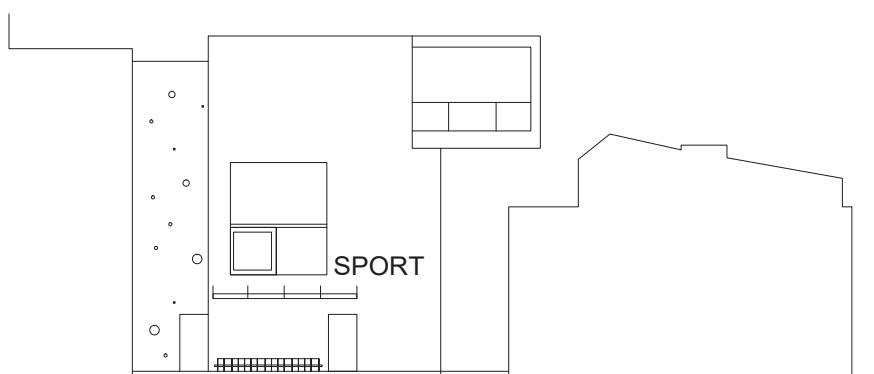
Sporthal Mohamed Ali

Nieuwbouw van een sportcomplex op 3 verdiepingen (met een sporthal, 3 polyvalente zalen, een tafeltenniszaal, kleedkamers en een cafetaria) en een wijkhuis (2 verdiepingen), met een tuin en een dakterras.

0 100 200 m

Type :
Sport- en gemeenschapscentrum

Locatie :
Nijverheidskaai, 31-32

Opdrachtgever :
Gemeente Sint-Jans-Molenbeek

Wijkcontract Heyvaert :
2002-2006 (reeks 6)

Oppervlakte:
2 304 m²

Studiebureau (basisdossier) :
Groep Planning

Architecten (ontwerp) :
Pierre Blondel Architectes

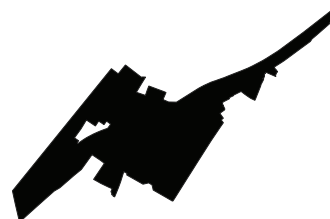
Opleveringsjaar :
2008

Budget (programma) :
3 263 600,60 € excl. btw

Sportcomplex Cynthia Bolingo

Nieuwbouw van een sporthal op een resterende ruimte langs het spoor. Het gebouw bestaat uit een grote zaal (kleedkamers en dojo's) en een tweede element met een parabolisch dak dat de polyvalente zaal herbergt. Het wordt aangevuld met een ruimte voor street-workout, een gemeenschappelijke moestuin en een plein.

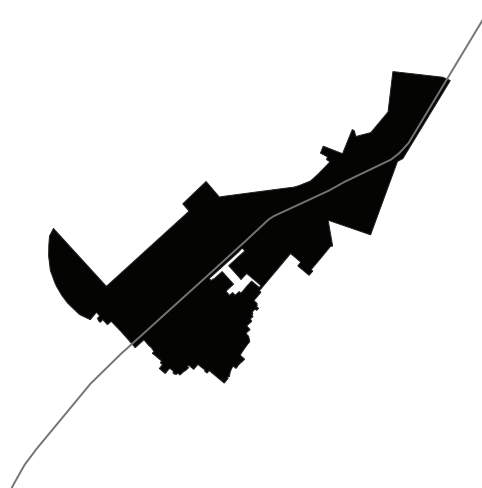
0 100 200 m

Type :
 Sporthal
Locatie :
 Nieuwlandstraat, 83
Opdrachtgever :
 Stad Brussel
Duurzaam Wijkcontract Junctie :
 2014-2018 (reeks 18)
Oppervlakte :
 2.634 m²
Studiebureau (basisdossier):
 Urban Platform, Artgineering
Architecten (ontwerp):
 MDW Architecture
Opleveringsjaar :
 2023
Budget (programma):
 7 089 328,00 € excl. btw

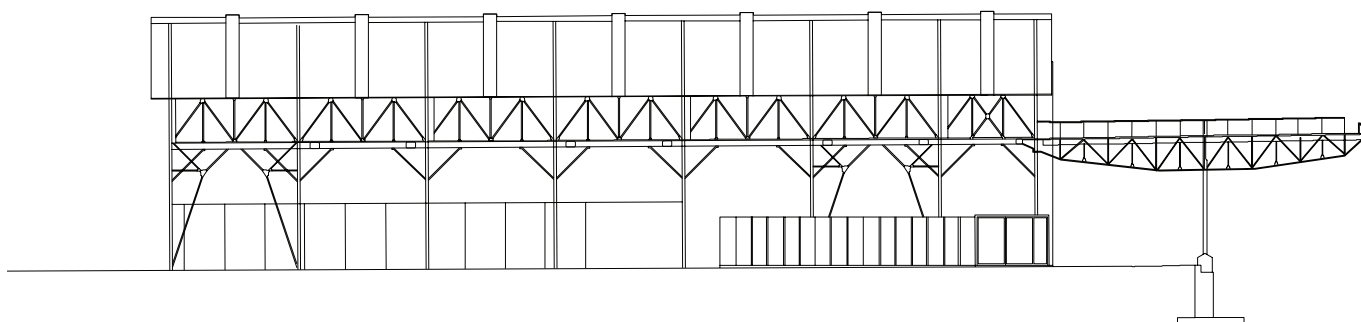
Libelco halcomplex

Herontwikkeling van het «Libelco» halcomplex.
Creatie van een nieuwe semi-overdekte openbare
ruimte binnenin het blok, herinrichting van de
Industrieaai en herbestemming van het achterste
gebouw tot kinderdagverblijf met privétuin.

0 100 200 m

Type :
Grote hal en kinderdagverblijf

Locatie :
Nijverheidskaai, 79

Opdrachtgever :
Gemeente Sint-Jans-Molenbeek

Duurzaam Wijkcontract Zinneke:
2014-2018 (reeks 18)

Oppervlakte :
5800 m² (openbare ruimtes),
1417m² (kinderdagverblijf)

Studiebureau (basisdossier):
PTArchitecten

Architecten (ontwerp):
Assoc. L'Escaut-Zampone

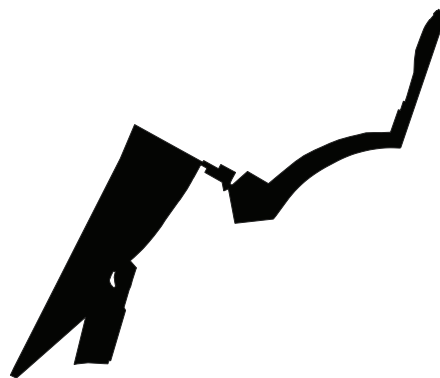
Opleveringsjaar :
2022

Budget (programma) :
11 694 636,12 € excl. btw

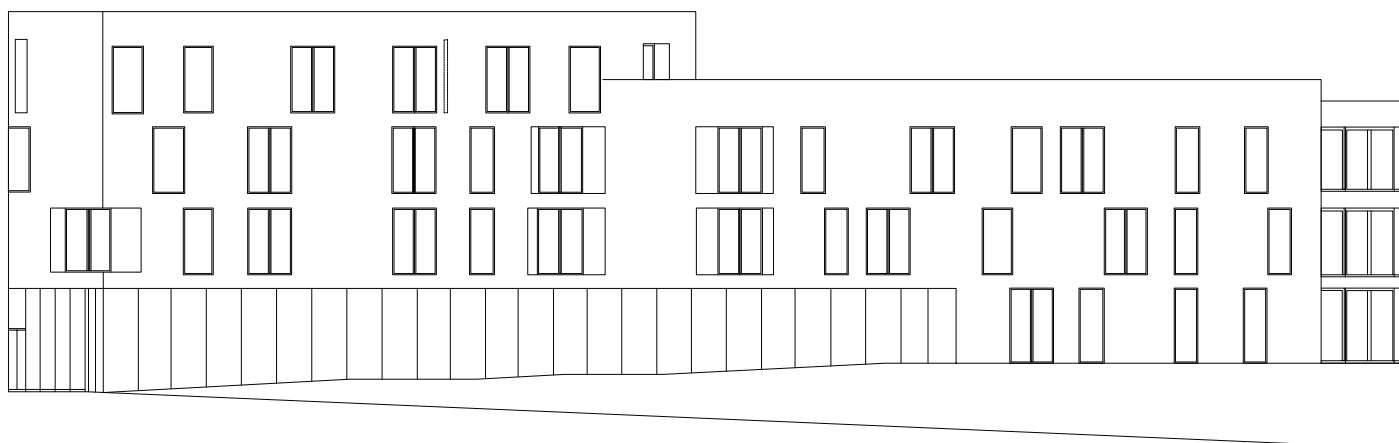
Masui96

Bouw van een gebouw met 10 passieve woningen en een commerciële ruimte op de begane grond, langs het Senne-park.

0 100 200 m

Type :

Woningen

Locatie:

Masuisstraat, 96

Opdrachtgever:

Stad Brussel

Wijkcontract Masui :

2010-2014 (reeks 14)

Oppervlakte :

1140 m² de logements

Studiebureau (basisdossier):

Karbon, Collectif ipé

Architecten (ontwerp):

Vanden Eeckhoudt - Creyf Architectes

Opleveringsjaar :

2017

Budget (programma):

2 530 531,29 € excl. btw

BOX120

Grondige renovatie van een ongebruikt kantoorgebouw waarvan het achterste deel bestaat uit 3 veelzijdige sportzalen, een veelzijdige culturele zaal, een foyer, 2 vergaderzalen, een computerruimte. De binnenplaats is omgebouwd tot een semi-openbare ruimte die uitkijkt op het toekomstige park L28.

0 100 200 m

Type :
Sociaal-cultureel, sport- en onderwijscentrum

Locatie:
Emile Bockstaellaan 120

Opdrachtgever:
Stad Brussel

Duurzaam Wijkcontract Bockstael:
2013-2017 (reeks 17)

Oppervlakte :
2535m²

Studiebureau (basisdossier):
Urban Platform, Artgineering

Architecten (ontwerp):
LOW architecten

Opleveringsjaar :
2021

Budget (programma):
2 905 263,01 € excl. btw

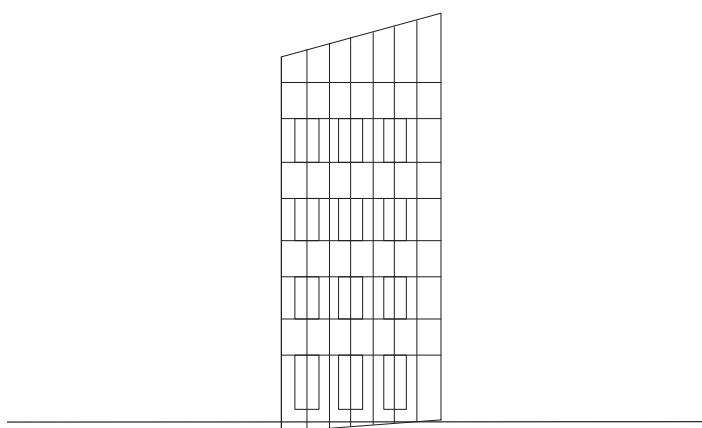
Mario Garzaniti Gebouw

Bouw van een hoekgebouw met twee sociale woningen en een winkel.

0 100 200 m

Type :

Woningen en winkel

Locatie:

Liedtsplein, 21

Opdrachtgever:

Gemeente Schaarbeek

Wijkcontract Paviljoen :

1997-2001 (reeks 2)

Oppervlakte :

314m²

Studiebureau (basisdossier):

Atelier 55

Architecten (ontwerp):

Atelier d'architecture Mario Garzaniti

Opleveringsjaar :

2003

Budget (programma) :

336 218,95 € excl. btw

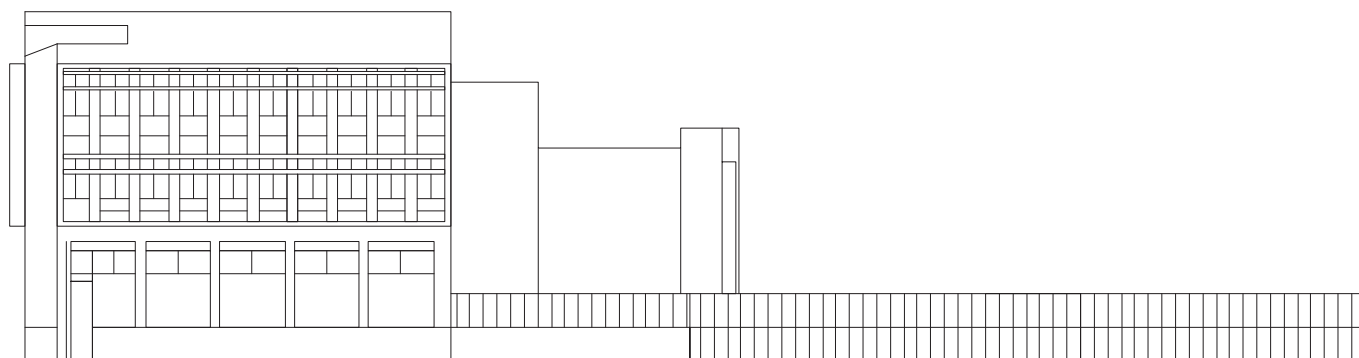
Gemeenschapscentrum Maritiem

Herinrichting van een industrieel gebouw tot gemeenschapscentrum

0 100 200 m

Type :

Gemeenschapscentrum

Locatie :

Vandenboogaerdestraat, 93

Opdrachtgever :

Gemeente Sint-Jans-Molenbeek

Wijkcontract Maritiem :

2003-2007 (reeks 7)

Oppervlakte:

2.305 m²

Studiebureau (basisdossier):

L'Escaut, O2, BMO & JMS

Architecten (ontwerp):

Matador sprl

Opleveringsjaar :

2007

Budget (programma) :

3 870 344,68 € excl. btw

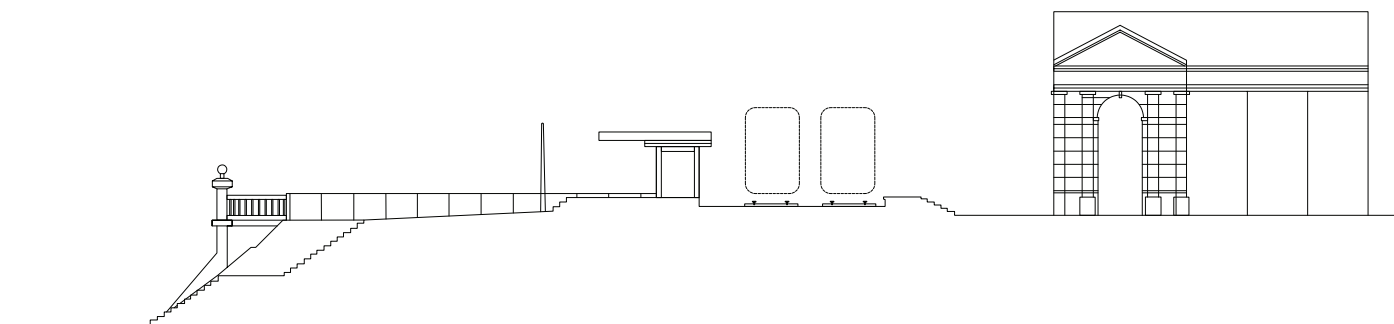
Pockets parks

Creatie van thematische groene ruimtes (speels, recreatief, ecologisch, educatief, moestuin, enz.) op verwaarloosde stukken grond langs de spoorwegen, die meer natuur bieden in dichtbevolkte wijken. Vijf parken zijn gepland om een recreatieve verbinding te creëren tussen Place Émile Bockstael en het kanaal, waarvan er drie al zijn gerealiseerd: pocket park Tielemans, La Halte en Le Jardin Station. Het gebied sluit aan op het bredere park netwerk, waaronder Parc de la Senne, Park L28 en Tour & Taxis.

0 100 200 m

Type :

Groene ruimte

Locatie :

Tielemansstraat, Albertstraat en Kerkeveldstraat

Opdrachtgever :

Stad Brussel

Duurzaam Wijkcontract Bockstael :

2013-2017 (reeks 17)

Oppervlakte:

5.800 m² (percelen variërend tussen 200 en 2400 m²)

Studiebureau (basisdossier) :

Urban Platform, Artgineering

Architecten (ontwerp) :

BLOC Paysage, vvv architecture urbanisme

Opleveringsjaar :

2021

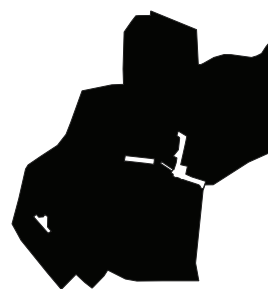
Budget (programma) :

1 274 078,00 € excl. btw

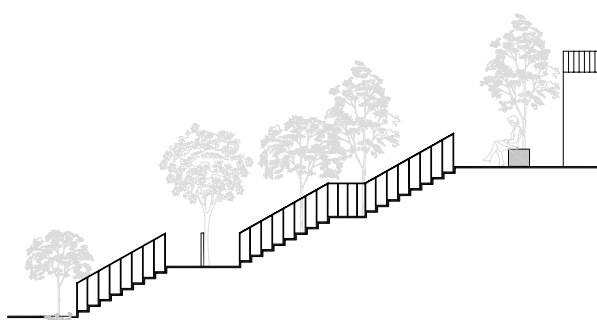
Waterloop

Renovatie van een reeks openbare ruimtes, vanaf de omgeving van het station van Vorst Oost tot aan het plein op de kruising van de Rue du Dries en Rue de l'Eau, met als doel het water in de openbare ruimte te benadrukken, wateroverlast te beperken en de gebruiksvriendelijkheid en veiligheid voor zwakke weggebruikers te vergroten.

0 100 200 m

Type :

Openbare ruimte

Locatie:

Driesstraat, Waterstraat, Jean-Baptiste Vanpéstraat,
station Forest Est

Opdrachtgever:

Gemeente Vorst

Duurzaam Wijkcontract Abdij :

2014-2018 (série 18)

Oppervlakte:

3 ha

Studiebureau (basisdossier):

Karbon

Architecten (ontwerp):

Taktyk + INFRA Services + ecorce

Opleveringsjaar :

2022

Budget (programma) :

1 888 916,59 € excl. btw

HOEKEN

Duurzame Wijkcontracten beperken zich niet alleen tot het opvullen van de leegtes in de Brusselse wijken en het samenbrengen van de brokstukken van een gefragmenteerde stad. Ze spelen ook een belangrijke rol in de grote projecten die stedelijke gebieden transformeren, door hun inspanningen te concentreren op hun vaak kwetsbare randen en omgeving. Deze gebieden, die meestal tussen twee wijken en aan de grenzen van gemeenten of steden liggen, vormen soms echte breuken in het stedelijke en sociale landschap.

Sinds het begin van de jaren 2000 plant het Gewest de ontwikkeling van een reeks strategische gebieden die een belangrijke rol moeten spelen op het vlak van economie, cultuur en vrije tijd en die moeten bijdragen tot de aantrekkelijkheid van Brussel door beroep te doen op privé-investeringen en grondbezit. In het eerste decennium van hun uitvoering kwamen de Wijkcontracten niet in de buurt van grote stadsprojecten. Gaandeweg werd echter duidelijk dat de markt niet alleen kon zorgen voor de transformatie van grote tertiaire gebieden en tegelijk kon ingrijpen in de wijken die hen omringen of doorkruisen.

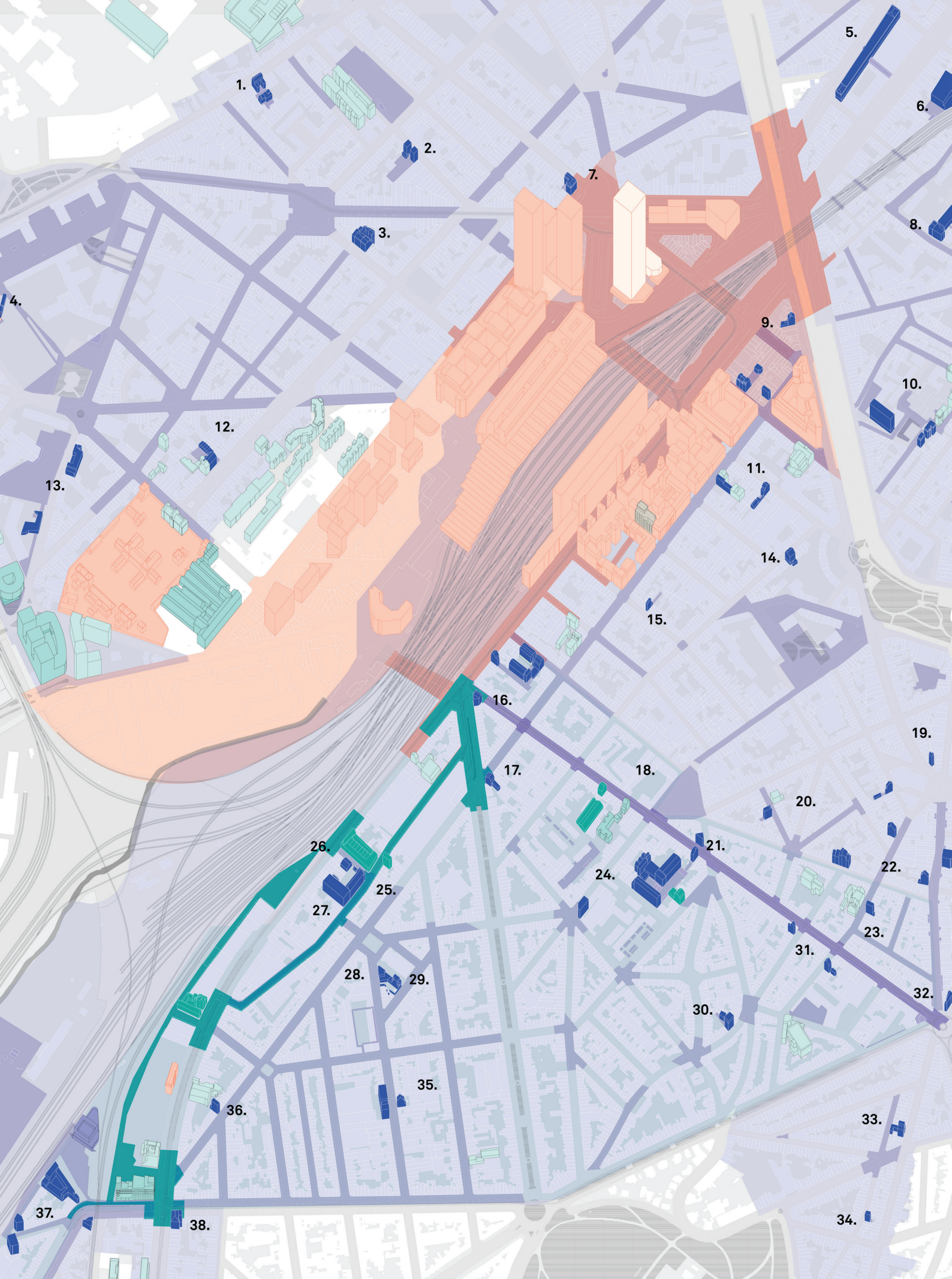
In dit deel van de tentoonstelling worden Noord en Zuid wijken, stationswijken, onder de loep genomen om te illustreren hoe de Wijkcontracten tussenbeide komen in deze gebieden die grenzen aan grote stedelijke projecten. Projecten zoals Tour & Taxis en het Manhattanplan hebben de architectuur en de sociale dynamiek van de Noord- en Zuid Wijken ingrijpend veranderd. Gebaseerd op neoliberale stedelijke productie logica's waarbij voornamelijk particuliere ontwikkelaars en investeringsfondsen betrokken zijn, hebben deze projecten een nieuwe welvarende bevolking aangetrokken, terwijl de meer bescheiden bewoners en hun gebruiken naar de buitenwijken zijn verdrongen. Het is precies in deze restwijken aan de rand van grote postindustriële en administratieve enclaves, die vaak verwaarloosd worden door projectontwikkelaars, dat de Wijkcontracten in het spel komen.

Op een voormalig braakliggend terrein, dat ontstond door het opschorten van aanvankelijk geplande operaties in het Manhattan-plan, werden het wijkhuis Soleil du Nord en het Gaucheretpark bijvoorbeeld ontworpen om een buffer te vormen tussen de kantoortorens van het nieuwe zakencentrum in de Noordwijk en de woonblokken van de Masuiwijk, die behouden bleven van de sloop die in dit kader plaatsvond. In het kader van het Duurzame Wijkcontract voor Masui (2010-2014), weerspiegelde de ontwikkeling van het Parc de la Senne op de voormalige rivierbedding, in combinatie met nieuwe voorzieningen voor de buurtbewoners, dezelfde wens om een stedelijk weefsel opnieuw te verweven dat na de voltooiing van grote projecten versnipperd was geraakt. Op dezelfde manier hebben overheidsinvesteringen, zoals die in de wijken naast Tour & Taxis in het kader van de Wijkcontracten Marie-Christine (1997-2001), Maritime (2003-2007) en Escaut-Meuse (2004-2008), de creatie van belangrijke sociale infrastructuur mogelijk gemaakt, zoals het Gemeenschapscentrum "Maritime", aan de rand van een privé-enclave.

In de Zuidwijk, waar het station fungeert als internationale toegangspoort tot Brussel en die nu wordt gedomineerd door kantoren als gevolg van een stedenbouwkundige operatie om de administratieve functie ervan vast te leggen, werken overheidsinitiatieven aan het herstel van het evenwicht tussen de stedelijke functies door het versterken van het residentiële karakter, het creëren van groene ruimten en het ontwikkelen van nieuwe openbare voorzieningen. Het vlaggenschipproject Divercity, dat deel uitmaakt van het Wijkcontract Primeurs-Pont de Luttre (2009-2013), illustreert deze inspanningen. Divercity is gebouwd op een voormalig braakliggend industrieterrein op de kruising van twee spoorlijnen en biedt een reeks gemeenschapsvoorzieningen zoals een crèche, een opleidingscentrum voor catering, een seniorencentrum en een jeugdcentrum, evenals een groene ruimte om het gebrek aan groene ruimten en lokale infrastructuur in deze wijk aan het einde van de stad te compenseren.

Door de initiatieven in de Noord- en Zuid wijken te verkennen, nodigt dit deel van de tentoonstelling u uit om de Wijkcontracten met een frisse blik te bekijken. De Wijkcontracten kunnen worden beschouwd als instrumenten voor de opwaardering van de stadsranden, die de gevolgen van de marginalisatie en de uitsluiting als gevolg van grote stadsprojecten helpen tegengaan.

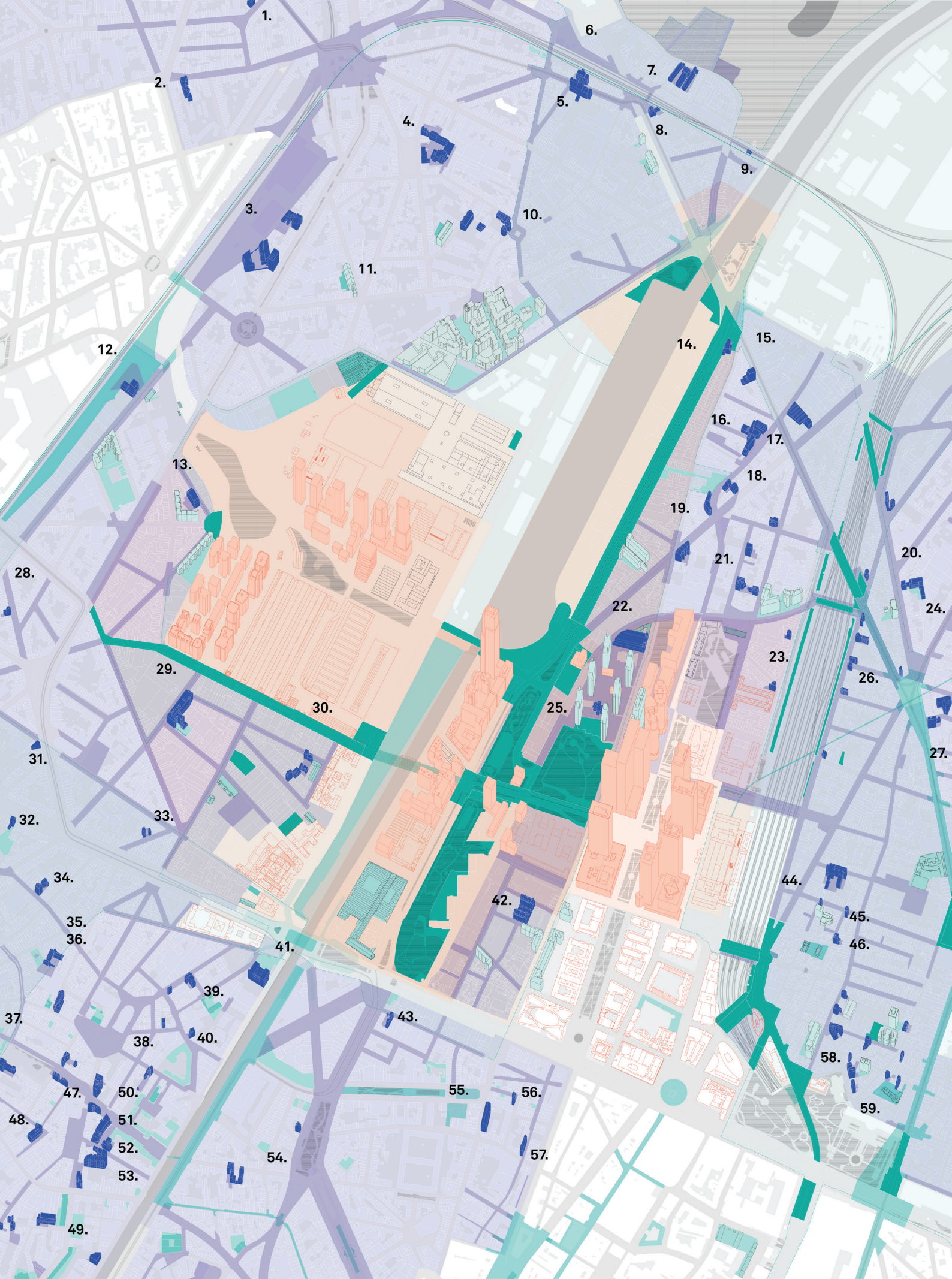
Orange
Grote projecten in het strategische gebied Zuid
Projecten in het kader van wijkcontracten
Dark Blue
Openbare ruimtes, groene ruimtes, wegen die zijn
heraangelegd in het kader van de wijkcontracten

Teal
Stedelijke renovatieprojecten gepland in het kader
van een stadsvernieuwingscontract (SVC)
Light Blue
Projecten uitgevoerd door een grote regionale sectorale operator en/of die
Europese EFRO-financiering hebben gekregen (Citydev, BGHM, Beliris)

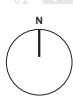
1. BERGENSESTEENWEG 202
RAAD Wijkcontract
Anderlecht (2004 - 2008)
2. JOREZSTRAAT 33
RAAD Wijkcontract
Anderlecht (2004 - 2008)
3. WIJKCENTRUM ROSSINI
ROSSINISTRAAT,14-18
RAAD Wijkcontract
Anderlecht (2004 - 2008)
4. TRANSVAALSTRAAT 30-32
KANAAL-ZUID Duurzaam Wijkcontract
Anderlecht (2010 - 2014)
5. VITRINES ZUIDSTATION
MAURICE LEMONNIERLAAN, 132-172
ROUPPE Wijkcontract
Brussel (2008 - 2012)
6. SPORTZAAL NIEUWLAND
JUNCTIE Duurzaam Wijkcontract
Brussel (2014 - 2018)
7. BARA/CLÉMENTEAU HOEK
BARAPLEIN, 5
LUCHTVAART Wijkcontract
Anderlecht (2000 - 2004)
8. WASSERIJSTRAAT 30
HUIDEVETTERS Wijkcontract
Brussel (2000 - 2004)
9. 12 WONNINGEN EN EEN COMMERCIELE RUIMTE
HALLEPOORT 65 – RUSLANDSTRAAT 8-12 –
MERODESTRAAT 19
FONTAINAS Wijkcontract
Sint-Gillis (2007 - 2011)
10. GEMEENSCHAPSCENTRUM RADIS-MAROLLEN
PIEREMANSSTRAAT 2-4 / MÉNAGESSTRAAT 2-10
HUIDEVETTERS Wijkcontract
Brussel (2000 - 2004)
11. UITBREIDING SPORTCENTRUM
RUSLANDSTRAAT 41
ANGLETERRESTRAAT 47
FONTAINAS Wijkcontract
Sint-Gillis (2007 - 2011)
12. HERZIENINGSLAAN 75-83
GRONDEL-HERZIENING Wijkcontract
Anderlecht (1999 - 2003)
13. VAKANTIECENTRUM “GOUJONS”
SOCIAAL RESTAURANT, OMGEVING VAN DE TOREN
EN GOUJONS-PARK
KANAAL-ZUID Duurzaam Wijkcontract
Anderlecht (2010 - 2014)
14. CRÈCHE EMILE FERON
Wijkcontract FONTAINAS
Sint-Gillis (2007 - 2011)
15. JOSEPH CLAESSTRAAT 36
FONTAINAS Wijkcontract
Sint-Gillis (2007 - 2011)
16. EILAND RODELLE – FONSNYLAAN 94
DENEMARKSTRAAT 15-17 & 19-23
KONINGSLAAN 2
THÉODORE VERHAEGEN Wijkcontract
Sint-Gillis (2001 - 2005)
17. MERODESTRAAT 218-220
WIELEMANS Wijkcontract
Vorst (1994 - 1998)
18. THÉODORE VERHAEGENSTRAAT 150
THÉODORE VERHAEGEN Wijkcontract
Sint-Gillis (2001 - 2005)
19. JEAN VOLDERSSTRAAT 72
METAAL-MUNT Wijkcontract
Sint-Gillis (2003 - 2007)
20. FRANZ GAILLIARDSTRAAT 9 – KERK
SINT-GILLISKERK 71
DETHYSTRAAT 31-37
BARRIÈRE – BETHLÉEM – SINT-GILLISKERK Wijkcontract
Sint-Gillis (1994 - 1998)
21. VORSTLAAN 111
FONTAINAS Wijkcontract
Sint-Gillis (2007 - 2011)
22. FORTSTRAAT 11
WATERLOOSTEENWEG 103
PARK-ALSEMBERG Wijkcontract
Sint-Gillis (2009 - 2013)
23. FORTSTRAAT 48
BARRIÈRE – BETHLÉEM – SINT-GILLISKERK Wijkcontract
Sint-Gillis (1994 - 1998)
24. ECAM : VOORZIENINGEN EN ASSOCIATIEVE RUIMTEN
WONINGEN TIRSTRAAT 12
SOCIALE POLE
BOSNIE Duurzaam Wijkcontract
Sint-Gillis (2012 - 2016)
25. CINZANO
BELGRADOSTRAAT 80-88
WIELEMANS Wijkcontract
Vorst (1994 - 1998)
26. PROJECT “DRUKKERIJ”
SINT-ANTONIUS Wijkcontract
Vorst (2008 - 2012)
27. BELGRADO 74 – TOEGANKELIJKE WONINGEN
WIELS AAN DE ZENNE Duurzaam Wijkcontract
Vorst (2018 - 2022)
28. WIJKHUIS
WIELEMANS Wijkcontract
Vorst (1994 - 1998)
29. WIJKHUIS EN 3 WONINGEN
FIERLANTSTRAAT 2
SINT-ANTONIUS Wijkcontract
Vorst (2008 - 2012)
30. VORSTSESTEENWEG 193-195
PARK-ALSEMBERG Wijkcontract
Sint-Gillis (2009 - 2013)
31. GUILLAUME TELLSTRAAT 48
FORTSTRAAT 74
PARK-ALSEMBERG Wijkcontract
Sint-Gillis (2009 - 2013)
32. MUNTENSTRAAT 195/199
BARRIÈRE – BETHLÉEM – SINT-GILLISKERK Wijkcontract
Sint-Gillis (1994 - 1998)
33. ALSEMBERG 51-53 / GARIBALDISTRAAT 22
PARK-ALSEMBERG Wijkcontract
Sint-Gillis (2009 - 2013)
34. GARIBALDISTRAAT 60
PARK-ALSEMBERG Wijkcontract
Sint-Gillis (2009 - 2013)
35. FIERLANTSTRAAT 69-93
FIERLANTSTRAAT 80
SINT-ANTONIUS Wijkcontract
Vorst (2008 - 2012)
36. JEUGDHUIS
MERODESTRAAT 441
SINT-ANTONIUS Wijkcontract
Vorst (2008 - 2012)
37. DIVERCITY
VROEGEGROENTEN LUTTREBRUG Wijkcontract
Vorst (2009 - 2013)
38. HUIS VAN INITIATIEVEN
WIELS AAN DE ZENNE Duurzaam Wijkcontract
Vorst (2018 - 2022)

Orange
Grote projecten in het strategische gebied Zuid
Projecten in het kader van wijkcontracten
Dark Blue
Openbare ruimtes, groene ruimtes, wegen die zijn
heraangelegd in het kader van de wijkcontracten

Teal
Stedelijke renovatieprojecten gepland in het kader
van een stadsvernieuwingscontract (SVC)
Dark Teal
Projecten uitgevoerd door een grote regionale sectorale operator en/of die
Europese EFRO-financiering hebben gekregen (Citydev, BGHM, Beliris)

1. THYS-VANHAMSTRAAT 15-19
LEOPOLD Wijkcontract
Brussel (2005 - 2009)

2. ECO-KINDERDAGVERBLIJF MARIE POPELIN
LOUIS WITTOUCKSTRAAT 46
BOCKSTAEL Duurzaam Wijkcontract
Brussel (2013 - 2017)

3. SPORT- EN JEUGDPLEIN EN RENOVATIE VAN DE KANTOREN
EMILE BOCKSTAELLAAN 122
BOCKSTAEL Duurzaam Wijkcontract
Brussel (2013 - 2017)

4. JEUGDCENTRUM EN KINDERHUIS
MOORSLEDESTRAAT 54-56
KINDERDAGVERBLIJF WILLEMSPLEIN
WILLEMSSTRAAT 11
WILLEMSPLEIN 14-16
Wijkcontract MAISON ROUGE
Brussel (2007 - 2011)

5. WONINGEN EN SOCIAAL RESTAURANT
STEFANIASTRAAT 24-32
ROOD-HUIS Wijkcontract
Brussel (2007 - 2011)

6. STÉPHANIESTRAAT 27-29
MARIA-CHRISTINA Wijkcontract
Brussel (1997 - 2001)

7. EERSTE GEMEENTEHUIS VAN LAKEN
PALAIS OUTRE-PONTSTRAAT 458-460
PALEIZEN OVER BRUGGEN Wijkcontract
Brussel (2002 - 2006)

8. KONINGINNELAAN 325-327
PALEIZEN OVER BRUGGEN Wijkcontract
Brussel (2002 - 2006)

9. POCKETPARK LA HALTE
BOCKSTAEL Duurzaam Wijkcontract
Brussel (2013 - 2017)

10. BRIQUETERIESTRAAT 20
MAISON ROUGE-PLEIN
GRAVIN VAN VLAANDERENSTRAAT 2-4
MARIA-CHRISTINA Wijkcontract
Brussel (1997 - 2001)

11. BOCKSTAEL 160
EMILE BOCKSTAELLAAN 156-162
BOCKSTAEL Duurzaam Wijkcontract
Brussel (2013 - 2017)

12. J. DUBRUCQLAAN 224-226
SCHELDE-MAAS Wijkcontract
Molenbeek (2004 - 2008)

13. SAMBRE 23-33
MARITIEM Wijkcontract
Molenbeek (2003 - 2007)

14. ANTWERPSESTEENWEG / GROENLAAN 418
MASUI Duurzaam Wijkcontract
Brussel (2010 - 2014)

15. KONINGINNELAAN 178
MASUI Duurzaam Wijkcontract
Brussel (2010 - 2014)

16. ANTWERPSESTEENWEG 413-417
ECLUSIER COGGESTRAAT 29-31
MASUISTRAAT 116-118
MASUISTRAAT 96 / ZENNE
MASUI Duurzaam Wijkcontract
Brussel (2010 - 2014)

17. KONINGINNELAAN 178
MASUI Duurzaam Wijkcontract
Brussel (2010 - 2014)

18. INTERGENERATIONELE WONINGEN
MASUI 111
HELIHAVEN-ANTWERPEN Duurzaam Wijkcontract

Brussel (2021 - 2025)

19. MAISON MASUI 71-79
NOORD Wijkcontract
Brussel (1999 - 2003)

20. PALAIS 193-199 / VAN SCHOOOR 3
PAVILJOEN Wijkcontract
Schaarbeek (1997 - 2001)

21. MEDISCH HUIS DESTOUELLES / GAUCHERET
JOLLYSTRAAT 170-172
NIEUWBOUW WONINGEN – JOLLY 164
SCHOOL-, KINDER- EN SPORTPOOL
KONINGIN-VOORUITGANG Duurzaam Wijkcontract
Schaarbeek (2012 - 2016)

22. NOORDERPOOL CENTRUM
ANTWERPSESTEENWEG 208-210
NOORD Wijkcontract
Brussel (1999 - 2003)

23. VOORUITGANGSTRAAT
287 & 249-251
AERSCHOT Wijkcontract
Schaarbeek (2001 - 2005)

24. PALAISSTRAAT 153
LIEDTSPLEIN 21
PAVILJOEN Wijkcontract
Schaarbeek (1997 - 2001)

25. WIJKHUIS MILLÉNAIRE
HELIHAVEN-ANTWERPEN Duurzaam Wijkcontract
Brussel (2021 - 2025)

26. PROGRÈS 287 & 249-251
REINE 28 & 48
AERSCHOT 208 & 222-224
AERSCHOT / DE POTTER 162
AERSCHOT 186 / LIEDTS 1
AERSCHOT 188 / LIEDTS 2-4
AERSCHOT Wijkcontract
Schaarbeek (2001 - 2005)

27. BRICHAUTSTRAAT 2
LEHON – KESSELS Wijkcontract
Schaarbeek (2005 - 2009)

28. WIJKHUIS
MAASSTRAAT 44
SCHELDE-MAAS Wijkcontract
Molenbeek (2004 - 2008)

29. MARITIEM GEMEENSCHAPSCENTRUM
VANDENBOOGAERDESTRAAT 93
MARITIEM Wijkcontract
Molenbeek (2003 - 2007)

30. BRUMÉTAL / LE LORRAIN 6-8
BRUMÉTAL / VAN MEYEL 39-41
MARITIEM Wijkcontract
Molenbeek (2003 - 2007)

31. SOCIALE KRUIDENIER
JUBELLAAN 42
SCHELDE-MAAS Wijkcontract
Molenbeek (2004 - 2008)

32. LEOPOLD II-LAAN 170
ROND LEOPOLD II Duurzaam Wijkcontract
Molenbeek (2012 - 2016)

33. POCKETPARK EN WONINGEN
MEXICOSTRAAT
ROND LEOPOLD II Duurzaam Wijkcontract
Molenbeek (2012 - 2016)

34. VROUWENHUIS
HOVENIERSTRAAT 77-79
MOMMAERTS Wijkcontract
Molenbeek (2005 - 2009)

35. BINNENHOF MCCS – MOMMAERTSSTRAAT 2A
MOMMAERTS Wijkcontract
Molenbeek (2005 - 2009)

36. MULTIFUNCTIONELE POLE VAN HET HUIS VAN DE CULTUREN
EN SOCIALE COHESIE
ZWARTE VIJVERS Duurzaam Wijkcontract
Molenbeek (2021 - 2025)

37. INFRASTRUCTUREN
MERCHTEMSESTEENWEG 19
CINEMA-BELLE-VUE Wijkcontract
Molenbeek (2009 - 2013)

38. AVENIR
CINEMA-BELLE-VUE Wijkcontract
Molenbeek (2009 - 2013)

39. COURTOIS / RUISSEAU 5
MAROQUINSTRAAT 12-14
SINT-JAN-BAPTIST Wijkcontract
Molenbeek (1994 - 1998)

40. WONINGEN EN PARK PETITE SENNE
HOUILLEURSSTRAAT 19
MOMMAERTS Wijkcontract
Molenbeek (2005 - 2009)

41. KOOLMIJNKADE 86
ROND LEOPOLD II Duurzaam Wijkcontract
Molenbeek (2012 - 2016)

42. STOCK THEATER
NICOLAYSTRAAT 10-16
NOORD Wijkcontract
Brussel (1999 - 2003)

43. HANDELAARSSTRAAT 72
DE KAAIEN Wijkcontract
Brussel (2006 - 2010)

44. UITBOUW VAN DE OPVANGCAPACITEIT
KLEINE HEUVEL Duurzaam Wijkcontract
Schaarbeek (2020 - 2024)

45. DUPONT 11
LINNAEUS 114-116
FRATERNITÉ 7-9
BRABANT Wijkcontract
Schaarbeek (2000 - 2004)

46. GODEFROID DE BOUILLON 8
GROENE STRAAT Wijkcontract
Sint-Joost (2000 - 2004)

47. SCHOOLSTRAAT 63-65 & FACTEURSTRAAT 25
ATELIERS – MOMMAERTS Wijkcontract
Molenbeek (2005 - 2009)

48. FINSTRAAT 34-38, 37-39
FINSTRAAT 42-44 & RANSFORTSTRAAT 32
FONDERIE – PIERRON Wijkcontract
Molenbeek (2001 - 2005)

49. L'ESPOIR / FIN 3-13
Wijkcontract FONDERIE – PIERRON
Molenbeek (2001 - 2005)

50. HOEK NIVEAU / FACTEUR / ECOLE
NIVEAUSTRAAT 50
CRYSTAL-ZWARTE VIJVERS Wijkcontract
Molenbeek (2000 - 2004)

51. VANDERMAELENSTRAAT 5-7
FONDERIE – PIERRON Wijkcontract
Molenbeek (2001 - 2005)

52. GRAAF VAN VLAANDERENSTRAAT 45-51
ATELIERS – MOMMAERTS Wijkcontract
Molenbeek (2005 - 2009)

53. PETITE SENNE
VANDERMAELENSTRAAT 16
PETITE SENNE II
SINT-MARIASTRAAT 31-35
TERRASSEN SOCIALE RESTO'S GENT-VLAANDEREN
HENEGOUWKAAL 23
CINÉMA – BELLEVUE Wijkcontract
Molenbeek (2009 - 2013)

54. BARCHON / BOUW
BOUWHOUTKAAL 3
LOCQUENGHIENSTRAAT 20-28
DE KAAIEN Wijkcontract
Brussel (2006 - 2010)

55. PLANTATIONS 133-151
ANTWERPEN – ALHAMBRA Wijkcontract
Brussel (1994 - 1998)

56. WONINGEN ÉPARGNE / ECHELLES 26
ANTWERPEN – ALHAMBRA Wijkcontract
Brussel (1994 - 1998)

57. WONINGEN PONT-NEUF / PELICAAN 28
ANTWERPEN – ALHAMBRA Wijkcontract
Brussel (1994 - 1998)

58. KRUIDENTUINSTRAAT 1-57
GROENE STRAAT Wijkcontract
Sint-Joost (2000 - 2004)

59. GODEFROID DE BOUILLON 64, 50-52, 18
SINT-FRANCISCUSSTRAAT 68, 34-36, 4-10
POSTSTRAAT / ZONNEBLOEMENSCHOOL / BADEN 51-53
GROENE STRAAT 38-40, 52
MÉRILAN VAN BRUSSEL Wijkcontract
Sint-Joost (2006 - 2010)

LIJNEN

De praktijk van de Duurzame Wijkcontracten heeft ten dele geleid tot een zeer specifieke Brusselse vorm van stapsgewijze planning van de stad en wijziging van haar structuur op regionale en grootstedelijke schaal, die niet het resultaat is van een voorafgaande visie, maar van een lang proces van aanpassing en samensmelting van punctuele en lokale operaties die binnen hun krappe tijdsbestek werden uitgevoerd. Door de stad stap voor stap opnieuw vorm te geven, hebben ze geleidelijk een samenhang gecreëerd die niet van tevoren vaststond. Ze kunnen daarom ook worden gezien als een afstemming van operaties die na verloop van tijd de elementen vormen van een grootstedelijk netwerk van groene ruimten en voetgangers/fietsers paden die verbonden zijn met woningen en voorzieningen.

Dit deel van de tentoonstelling toont deze assemblage en de vorm die het oplevert. Het Duurzaam Wijkcontract Masui (2010-2014) maakte het mogelijk om een project van Leefmilieu Brussel te koppelen aan een groene verbinding tussen het Koninklijk Domein van Laken en het stadscentrum, en tegelijkertijd bij te dragen aan de bouw van een nieuwe stedelijke ontmoetingsplaats en sociale voorzieningen voor de wijk. Verschillende (Duurzame) Wijkcontracten, een Beliris-project en financiering van Leefmilieu Brussel hebben de uitvoering en ontwikkeling van het lineaire park langs de westelijke spoorweg gordel (L28) mogelijk gemaakt, inclusief verschillende voorzieningen zoals de crèche Olina, Parckfarm en Tienershuis MADO. Dit park evolueert tot de eerste cyclostrade van Brussel, die niet alleen een infrastructuur is, maar een reeks stedelijke plekken die bewoond, gebruikt en beleefd worden. De speelplaats van Dubrucq is een voorbeeld van een kleinschalig project op gemeentelijk niveau dat de eerste stap is naar de creatie van dit groene netwerk op regionale schaal. Dit kleine gemeenschappelijke park was de aanleiding voor het proces van transformatie van het hele gebied en het idee om een grote groene ruimte te creëren die dit voormalige spoorwegterrein doorkruist, wat Park L28 zal worden.

Volgens dezelfde dynamiek legde het Duurzaam Wijkcontract Abdij (2014-2018) de basis voor een nieuwe voetgangers-/fietsersverbinding langs de spoorlijn in Vorst. Na een definitiestudie leidde dit tot de ontwikkeling van een reeks openbare ruimten, gebaseerd op een studie over regenwaterbeheer op de schaal van het Zennebekken. Het project «Tracé de l'eau» en de werkzaamheden aan de openbare ruimten hebben het idee van het Parc de l'avant-Senne op grotere schaal doen ontstaan. Dit park zou in de buurt van druk autoverkeer een groene en veilige alternatieve route bieden voor voetgangers en fietsers. Het zal een nieuwe interregionale fietsverbinding vormen tussen verschillende voorzieningen langs de spoorlijn en in aangrenzende wijken zoals het stadsvernieuwingscontract «Avenue du Roi» en het masterplan "Forest-Sur-Senne". Vandaag vormt dit project de ruggengraat van nieuwe openbare ruimten voor een deel van Vorst dat momenteel een grote transformatie en verdichting ondergaat.

Deze voorbeelden illustreren hoe de uitvoering van de Duurzame Wijkcontracten daadwerkelijk de regionale verweving van sociale infrastructuur en de grootstedelijke structuur van openbare ruimten in Brussel kan transformeren. Dit proces begint op lokaal niveau en strekt zich uit over een langere periode, maar het vertoont een echte doeltreffendheid en een sterke band met de sociaaleconomische realiteit van de wijken. Door deze initiatieven en het verbinden van verschillende elementen, zonder een vooraf bepaalde visie maar met diepe wortels in de wijken en hun dagelijkse leven, krijgt de grootstedelijke omgeving vorm.

■ WERKZAAMHEDEN UITGEVOERD DOOR DE GEMEENTEN

■ VERRICHTINGEN UITGEVOERD VOOR HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

■ OPERATIES UITGEVOERD DOOR BELIRIS

■ CYCLOSTRADES IN ONDERZOEK

■ WERKZAAMHEDEN UITGEVOERD DOOR DE GEMEENTEN

1_a

Huis van Initiatieven
Avenue Wielemans Ceuppens 1, Vorst
Duurzaam Wijkcontract Wiels op de Zenne
2018-2022

2_a

Divercity
Avenue du Pont de Luttre 140, Vorst
Wijkcontract Primeurs – Pont de Luttre
2009-2013

3_a

Kleuterstad
Avenue Van Volxem 400, Vorst
Stedelijk Vernieuwingscontract Koningslaan
2017

4_a

Sociaal restaurant en Goujonspark
Rue des Goujons 57, Anderlecht
Duurzaam Wijkcontract Kanaal–Zuid
2010-2014

5_a

Woongebouw en crèche
Rue d'Enghien 51, Molenbeek
Wijkcontract Sluis–Sint-Lazarus
2008-2012

6_a

Wijkcentrum
Avenue De Roovere 9, Molenbeek
Duurzaam Wijkcontract Rond het Westpark
2019-2023

7_a

Beekkantplein, Molenbeek
Stedelijk Vernieuwingscontract Weststation
2017

8_a

Rue Vandenpeereboom, Molenbeek
Stedelijk Vernieuwingscontract Weststation
2017

9_a

Jeugdcentrum
Rue Decock 86-88, Molenbeek
Duurzaam Wijkcontract Rond het Westpark
2019-2023

10_a

Woongebouw en crèche
Rue Decock 99-101, Molenbeek
Wijkcontract Westoever
2007-2011

11_a

Westplein, Molenbeek
Wijkcontract Westoever
2007-2011

12_a

Multifunctioneel centrum
Rue du Neep 22, Koekelberg
Duurzaam Wijkcontract Historisch Koekelberg
2011-2015

13_a

Spelothek
Avenue Jean Dubrucq 82, Molenbeek
Wijkcontract Schelde–Maas
2004-2008

14_a

Woongebouw
Avenue Jean Dubrucq 94-96, Molenbeek
Wijkcontract Schelde–Maas
2004-2008

15_a

Woongebouw en crèche
Avenue Jean Dubrucq 224-226, Molenbeek
Wijkcontract Schelde–Maas
2004-2008

16_a

Sport- en jeugdpool
Boulevard Emile Bockstael 122, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Bockstael
2013-2017

17_a

Pannenhuispark
Rue Tielemans 2, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Bockstael
2013-2017

18_a

Pocketpark
Rue Tielemans 2, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Bockstael
2013-2017

19_a

Bockstaelplein en omgeving
Place Emile Bockstael, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Bockstael
2013-2017

20_a

Fransman-voetgangersbrug
Rue Fransman, Brussel
Wijkcontract Leopold naar Leopold
2005-2009

21_a

Pocketpark La Terrasse
Boulevard Emile Bockstael, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Bockstael
2013-2017

22_a

Pocketpark Le Vallon
Rue Léopold I, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Bockstael
2013-2017

23_a

Sociale woningen
Avenue de la Reine 325-327, Brussel
Wijkcontract Paleis Over-de-Bruggen
2002-2006

24_a

Pocketpark La Halte
Rue Albert 43, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Bockstael
2013-2017

25_a

Woongebouw en jeugdcentrum
Rue de l'Eclusier Cooge 29-31, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Masui
2010-2014

26_a

Woongebouw met handelsruimte
Rue Masui 96, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Masui
2010-2014

27_a

Intergenerationele woningen
Rue Masui 111, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Helihaven–Antwerpen
2021-2024

28_a

Stephensonpark
Schaarbeek
Duurzaam Wijkcontract Stephenson
2019-2023

■ VERRICHTINGEN UITGEVOERD VOOR HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

1_b

Avenue du Pont de Luttre
Vorst
Wijkcontract Primeurs – Pont de Luttre
2009-2013

2_b

Woongebouw
Rue des Goujons, Anderlecht
Duurzaam Wijkcontract Kanaal–Zuid
2010-2014

3_b

Permascheut
Rue Verheyden 121, Anderlecht
Duurzaam Wijkcontract Scheut
2011-2015

4_b

Molenwest
Rue Vandenpeereboom 193, Molenbeek
Stedelijk Vernieuwingscontract Weststation
2017

5_b

Woonwijk
Rue Vandenpeereboom 193, Molenbeek
Stedelijk Vernieuwingscontract Weststation
2017

6_b

Woongebouw
Rue Vandenpeereboom 106, Molenbeek
Wijkcontract Sluis–Sint-Lazarus
2008-2012

7_b

Woongebouw
Rue Vandenpeereboom 22, Molenbeek
Wijkcontract Westoever
2007-2011

8_b

Westpark
Rue Vandenpeereboom, Molenbeek
Stedelijk Vernieuwingscontract Weststation
2017

9_b

Tunnel Rue Ganshoren, Koekelberg
Wijkcontract Vanhuffel
2003-2007

10_b

Allée 28
Rue Jules Debecker, Koekelberg
Duurzaam Wijkcontract Historisch Koekelberg
2011-2015

11_b

Woongebouw met handelsruimte
Place Simonis 2-4, Koekelberg
Wijkcontract Vanhuffel
2003-2007

12_b

Woongebouw met gemeenschappelijke ruimte
Boulevard Emile Bockstael 160, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Bockstael
2013-2017

13_b

Nieuwe groenzones
Avenue Secrétin 2, Jette
Duurzaam Wijkcontract Magritte
2018-2022

14_b

Woongebouw met handelsruimte
Boulevard Emile Bockstael 40, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Bockstael
2013-2017

15_b

Masuiplein, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Masui
2010-2014

16_b

Woongebouw
Rue Masui 116-118, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Masui
2010-2014

17_b

Zennepark, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Masui
2010-2014

■ OPERATIES UITGEVOERD DOOR BELIRIS

1_c

Straatrenovatie
Rue Saint-Denis, Vorst
Wijkcontract Sint-Denijs
2006-2010

2_c

Park rond het moeras
Avenue Van Volxem, Vorst
Stedelijk Vernieuwingscontract Koningslaan
2017

3_c

Crickxpark
Anderlecht
Duurzaam Wijkcontract Kanaal–Zuid
2010-2014

4_c

Straatrenovatie
Rue Nicolas Doyen, Molenbeek
Wijkcontract Heyvaert
2002-2006

5_c

Voetgangersbrug Weststation
Rue Vandenpeereboom, Molenbeek
Stedelijk Vernieuwingscontract Weststation
2017

6_c

Station Ossegem en omgeving
Molenbeek
Wijkcontract Westoever
2007-2011

7_c

Heraanleg omgeving station Simonis
Rue Armistice, Vande Sande en Herkoliers, Koekelberg
Duurzaam Wijkcontract Historisch Koekelberg
2011-2015

8_c

Avenue Jean Dubrucq
Molenbeek
Wijkcontract Schelde–Maas
2004-2008

9_c

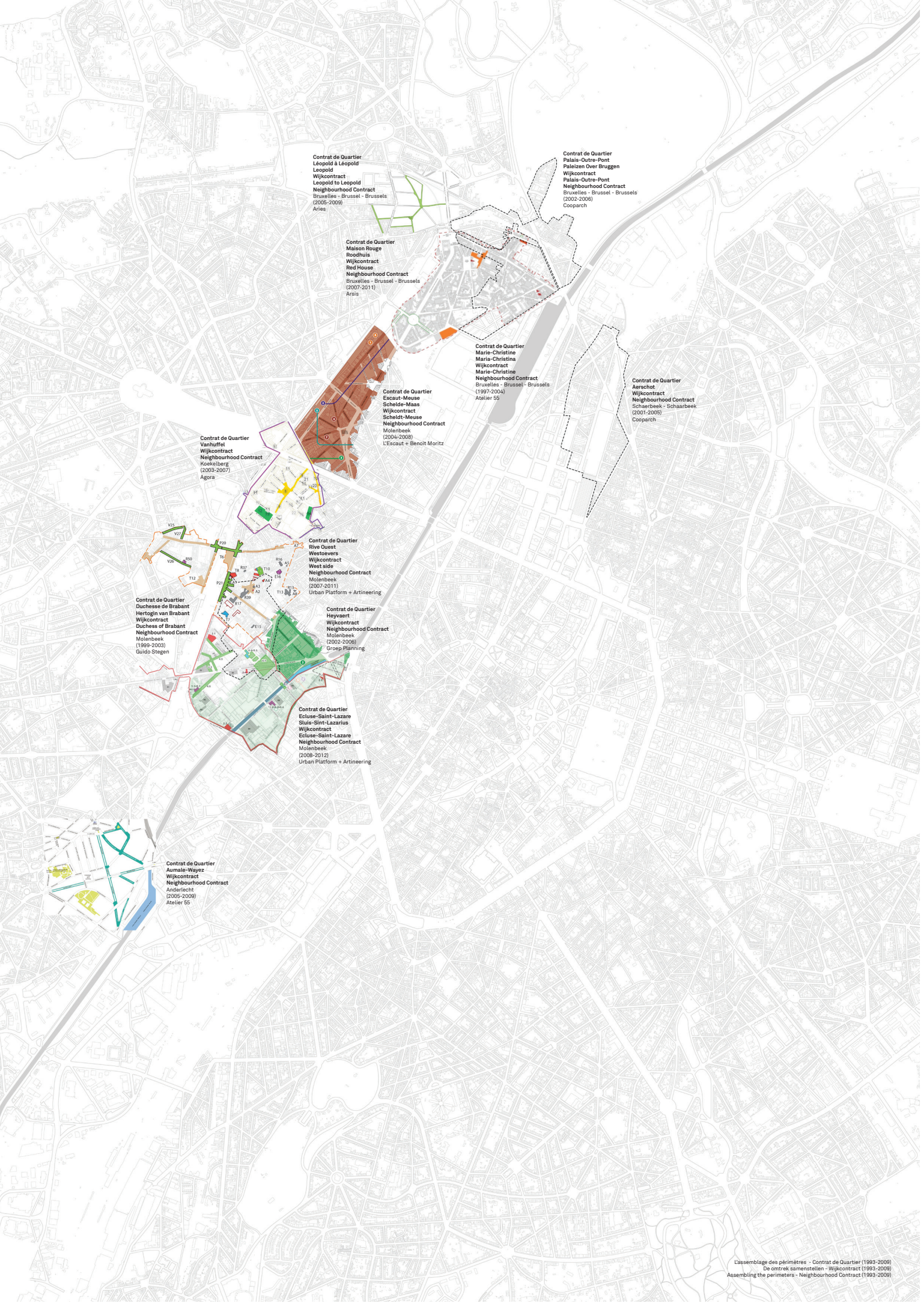
Poesjkinrotonde
Brussel
Wijkcontract Rood Huis
2007-2011

10_c

Voormalig station van Laken
Rue du Champ de l'Église 2, Brussel
Duurzaam Wijkcontract Bockstael
2013-2017

11_c

Openbare ruimte rond het Gaucheretplein
Place Gaucheret, Schaarbeek
Duurzaam Wijkcontract Koningin–Vooruitgang
2012-2016

Contrat de Quartier
Leopold à Leopold
Leopold
Wijkcontract
Leopold to Leopold
Neighbourhood Contract
Bruxelles - Brussel - Brussels
(2005-2009)
Aries

Contrat de Quartier
Maison Rouge
Roodhuis
Wijkcontract
Red House
Neighbourhood Contract
Bruxelles - Brussel - Brussels
(2007-2011)
Aries

Contrat de Quartier
Palais-Outre-Pont
Paleizen Over Bruggen
Wijkcontract
Palais-Outre-Pont
Neighbourhood Contract
Bruxelles - Brussel - Brussels
(2002-2006)
Cooparch

Contrat de Quartier
Marie-Christine
Maria-Christina
Wijkcontract
Marie-Christine
Neighbourhood Contract
Bruxelles - Brussel - Brussels
(1997-2004)
Atelier 55

Contrat de Quartier
Aerschot
Wijkcontract
Neighbourhood Contract
Schaarbeek - Schaarbeek
(2001-2005)
Cooparch

Contrat de Quartier
Vanhuffel
Wijkcontract
Neighbourhood Contract
Koekelberg
(2003-2007)
Agora

Contrat de Quartier
Escaut-Meuse
Schelde-Maas
Wijkcontract
Scheldt-Meuse
Neighbourhood Contract
Molenbeek
(2004-2008)
L'Escout + Benoît Moritz

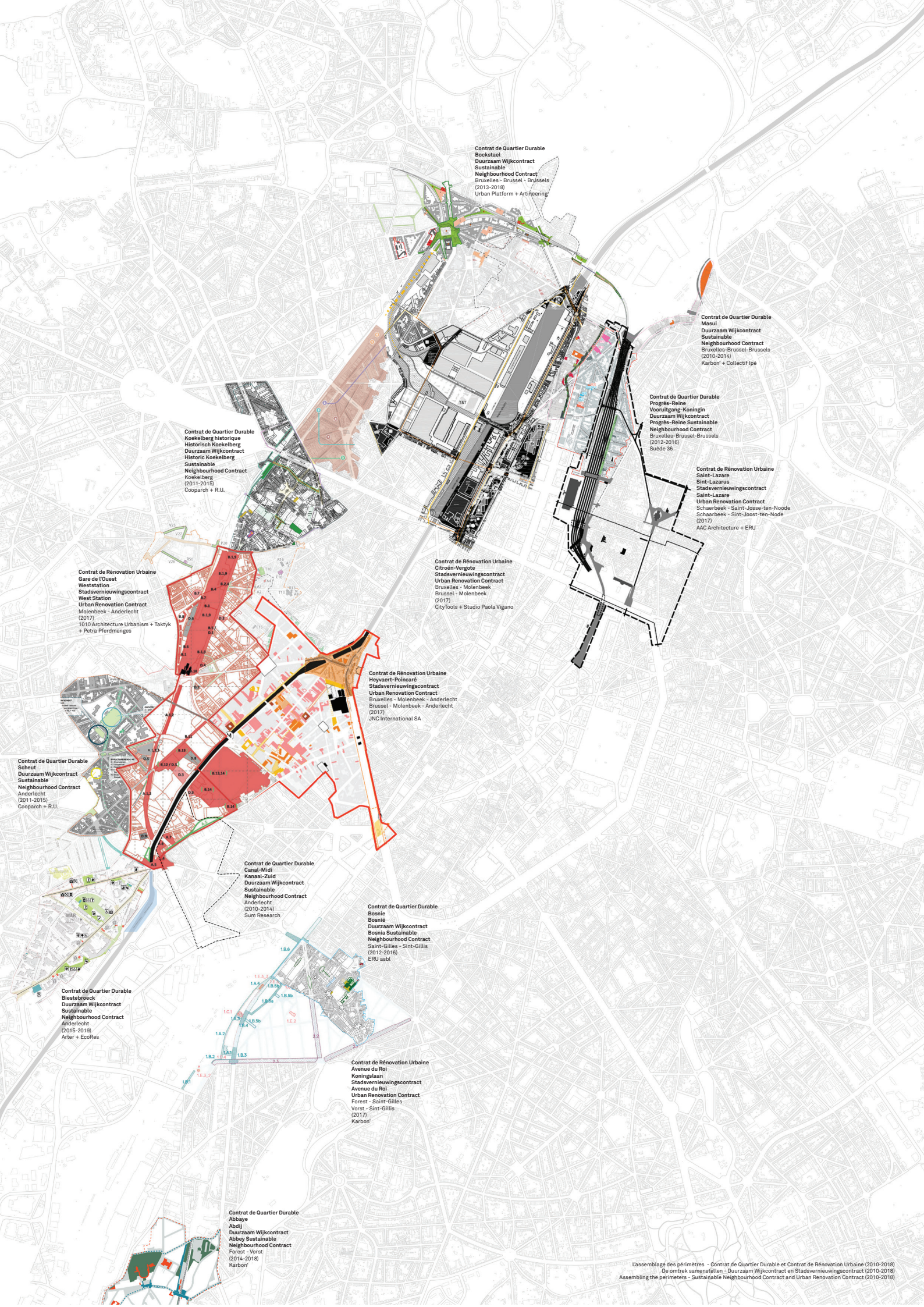
Contrat de Quartier
Rive Ouest
Westoever
Wijkcontract
West side
Neighbourhood Contract
Molenbeek
(2007-2011)
Urban Platform + Artineering

Contrat de Quartier
Hayvaert
Wijkcontract
Neighbourhood Contract
Molenbeek
(2002-2006)
Groep Planning

Contrat de Quartier
Duchesse de Brabant
Hertogin van Brabant
Wijkcontract
Duchess of Brabant
Neighbourhood Contract
Molenbeek
(1999-2003)
Guido Stegen

Contrat de Quartier
Ecluse-Saint-Lazare
Sluis-Sint-Lazarius
Wijkcontract
Ecluse-Saint-Lazare
Neighbourhood Contract
Molenbeek
(2008-2012)
Urban Platform + Artineering

Contrat de Quartier
Aumale-Wayez
Wijkcontract
Neighbourhood Contract
Anderlecht
(2005-2008)
Atelier 55

Contrat de Quartier Durable
Bockstael
Duurzaam Wijkcontract
Sustainable
Neighbourhood Contract
Bruxelles - Brussel - Brussels
(2013-2018)
Urban Platform + Arttheering

Contrat de Quartier Durable
Masui
Duurzaam Wijkcontract
Sustainable
Neighbourhood Contract
Bruxelles-Brussel-Brussels
(2010-2014)
Karbon + Collectif ipe

Contrat de Quartier Durable
Progrès-Reine
Vooruitgang-Koningin
Duurzaam Wijkcontract
Progrès-Reine Sustainable
Neighbourhood Contract
Bruxelles-Brussel-Brussels
(2012-2016)
Suede 36

Contrat de Rénovation Urbaine
Saint-Lazare
Sint-Lazare
Stadsvernieuwingcontract
Urban Renovation Contract
Schaerbeek - Saint-Josse-ten-Noode
Schaarbeek - Sint-Joost-ten-Node
(2017)
AAC Architecture + ERU

Contrat de Rénovation Urbaine
Citroën-Vergote
Stadsvernieuwingcontract
Urban Renovation Contract
Bruxelles - Molenbeek
Brussel - Molenbeek
(2017)
Citytools + Studio Paola Vignato

Contrat de Rénovation Urbaine
Heyvaert-Poincaré
Stadsvernieuwingcontract
Urban Renovation Contract
Bruxelles - Molenbeek - Anderlecht
Brussel - Molenbeek - Anderlecht
(2017)
JNC International SA

Contrat de Quartier Durable
Koekelberg historique
Historisch Koekelberg
Duurzaam Wijkcontract
Historisch Koekelberg
Sustainable
Neighbourhood Contract
Koekelberg
(2011-2015)
Cooparch + R.U.

Contrat de Rénovation Urbaine
Gare de l'Ouest
Weststation
Stadsvernieuwingcontract
West Station
Urban Renovation Contract
Molenbeek - Anderlecht
(2017)
1010 Architecture Urbanism + Taktyk
+ Petra Pferdminges

Contrat de Quartier Durable
Scheut
Duurzaam Wijkcontract
Sustainable
Neighbourhood Contract
Anderlecht
(2011-2015)
Cooparch + R.U.

Contrat de Quartier Durable
Canal-Midi
Kanaal-Zuid
Duurzaam Wijkcontract
Sustainable
Neighbourhood Contract
Anderlecht
(2010-2014)
Sum Research

Contrat de Quartier Durable
Bosnie
Bosnië
Duurzaam Wijkcontract
Bosnie Sustainable
Neighbourhood Contract
Saint-Gilles - Sint-Gillis
(2012-2016)
ERU asbl

Contrat de Quartier Durable
Biestebroeck
Duurzaam Wijkcontract
Sustainable
Neighbourhood Contract
Anderlecht
(2015-2019)
Arter + EcoRies

Contrat de Rénovation Urbaine
Avenue du Roi
Koningslaan
Stadsvernieuwingcontract
Urban Renovation Contract
Forest - Saint-Gilles
Voret - Sint-Gillis
(2017)
Karbon

Contrat de Quartier Durable
Abbaye
Abdij
Duurzaam Wijkcontract
Abbey Sustainable
Neighbourhood Contract
Forest - Voret
(2014-2018)
Karbon

Contrat de Quartier Durable
Villas de Ganshoren
Villa's van Ganshoren
Duurzaam Wijkcontract
Villas of Ganshoren Sustainable
Neighbourhood Contract
Ganshoren
(2018-2022)
Taktyk + Aive Archi.
+ IDEA Consult + BRAT

Contrat de Rénovation Urbaine
Autour de Simonis
Rondom Simonis
Stadsvernieuwingscontract
Around Simonis
Urban Renovation Contract
Molenbeek - Koekelberg
(2022)
CitySpark + 51N4E + Tractebel
+ GSD

Contrat de Quartier Durable
Jacquet
Duurzaam Wijkcontract
Jacquet Sustainable
Neighbourhood Contract
Koekelberg
(2021-2025)
CityTools + BRAT

Contrat de Quartier Durable
Autour du Parc de l'Ouest
Rondom Westpark
Duurzaam Wijkcontract
Around West Park Sustainable
Neighbourhood Contract
Molenbeek
(2019-2023)
PIArchitecten

Contrat de Quartier Durable
Etangs Noirs
Zwarte Vijvers
Duurzaam Wijkcontract
Etangs Noirs Sustainable
Neighbourhood Contract
Molenbeek
(2021-2025)
PIArchitecten + BRAT

Contrat de Rénovation Urbaine
Autour de la Gare du Midi
Rondom het Zuidstation
Stadsvernieuwingscontract
Around the South Station
Urban Renovation Contract
Bruxelles - Anderlecht - Saint-Gilles
Brussel - Anderlecht - Sint-Gillis
(2022)
CityTools + LAB705 + Arcadis

Contrat de Quartier Durable
Wiels sur Senne
Wiele van de Zenne
Duurzaam Wijkcontract
Wiels on Senne Sustainable
Neighbourhood Contract
Forest - Vrore
(2018-2022)
CityTools

Contrat de Quartier Durable
Magritte
Duurzaam Wijkcontract
Magritte Sustainable
Neighbourhood Contract
Jette
(2018-2022)
Arter + EcoRes

Contrat de Quartier Durable
Stephenson
Duurzaam Wijkcontract
Stephenson Sustainable
Neighbourhood Contract
Schaerbeek - Scharbeek
(2019-2023)
PIArchitecten

Contrat de Quartier Durable
Petite Colline
Houvetje
Duurzaam Wijkcontract
Petite Colline Sustainable
Neighbourhood Contract
Schaerbeek - Scharbeek
(2020-2025)
LAB705 + Aries

Publicatie van Urban, met de inhoud van de tentoonstelling die van 7 juni tot 28 augustus 2024 in de Sint-Gorikshallen werd georganiseerd ter gelegenheid van de 30ste verjaardag van de Duurzame Wijkcontracten.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Sarah Lagrillière, Adjunct Directeur-generaal,
urban.brussels, Kunstberg 10-13, 1000
Brussel

COORDINATIE EN COMMUNICATIE

urban.brussels

COMMISSARIS EN ONDERZOEK

Metrolab

Algemeen commissaris

Géry Leloutre

Team LOUISE-ULB

Pauline Varloteaux, Pauline Cap, Haya
Bardakji, Geoffrey Grulois, Géry Leloutre

Team IRIB-UCL

Sarah Van Hollebeke, Louise Carlier, Mathieu
Berger

SCENOGRAPHIE & GRAFISCHE VORMGEVING

Luna Van Aubel

FOTOGRAFIE

Samir Amezian

VERTALING

Victor Huygh, Ceren Kalender

DANK

Urban wil alle actoren bedanken die de voorbije 30 jaar betrokken waren bij de uitvoering van de DWC in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Metrolab bedankt: Cécile Stas, Victor Brunfaut, Judith le Maire, Anne Ripet, Carlo Obinu, Giulia Verga, Taktyk, Laurence Creyf, Claire Scohier, Sophie Dulau, Marion Alecian, Valentine Biernaux, Clément Guyard, Stéphanie Van Dosselaere, Tanguy De Le Vingne, Maxime Jaume, Lamya Ben Djaffar, Benoit Moritz, Marc Detiffe, Philippe Charlier en het Documentatiecentrum van Urban.

